

Kohti osaamisperustaista opetussuunnitelmaa

Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin
koulutusohjelman opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan
sisällöt ja käytännön toteutus

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
30.11.2009

Sanna Syrjänen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiikki		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi	
Tekijä Sanna Syrjänen			
Työn nimi Kohti osaamisperustaista opetussuunnitelmaa - Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan sisällöt ja käytännön toteutus.			
Työn ohjaaja/ohjaajat Kristiina Peltonen			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 30.11.2009	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 46 + 11	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmassa on alkanut opetussuunnitelmatyö, joka tähtää uuteen osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan vuodelle 2012. Opinnäytetyöni tarkoituksena on luoda pohjaa opetussuunnitelmatyölle avaamalla lähtötilannetta. Tarkastelen työssäni opetusharjoittelu- ja ainedidaktiikkaopin- tojaksojen sisältöjä ja toteutustapoja sekä harjoitusoppilastoimintaa. Pohdin myös hyviä käytäntöjä ja mahdollisia kehittämiskohteita sekä opintojaksojen sisällöistä, toteutuksesta että harjoitusoppilastoiminnan organisoinnista.</p> <p>Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman pedagogisten opintojen opintokokonaisuudessa opetusharjoittelu- sekä ainedidaktiikkaopinnot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Opintojaksojen toteutukseen liittyy kiinteästi harjoitusoppilastoiminta, jonka kautta opetusharjoittelijoille saadaan harjoitusoppilaita opetusharjoittelun suorittamista varten. Kuvaan tämän toiminnan taustaa, organisointia ja toteutustapaa. Opetusharjoittelua ohjaaville opettajille vuonna 2009 teettämässäni kyselyssä aiheena ovat opintojaksojen sisällöt ja niihin liittyvien asioiden, kuten observoinnin, harjoitusoppilastoiminnan ja opetusnäytteen sekä muiden pedagogisten opintojen tarkastelu.</p> <p>Tärkeimmät havaintoni ovat, että opetuksen toteutuksen käytännöt ovat erilaisia, mutta päämäärät samansuuntaisia. Toimintatapojen tarkastelu, jakaminen ja verkostoituminen työyhteisön sisällä sekä suhteessa työelämään antaa näkökulman uuteen opetussuunnitelmatyöhön. Uusia toimintamalleja käytännön organisointiin tulisi kehittää ja näin saada myös opetuksen toteuttamisen raamit näkyviksi sekä avoimiksi. Musiikin koulutusohjelmassa opiskelijan osaamisen kompetenssin pohtiminen ja määrittely sekä osaamisperustaisuuteen perehtyminen ovat keskeisiä asioita opetussuunnitelmatyön alussa.</p>			
Teos/Esitys/Produktio			
Säilytyspaikka Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman kirjasto, Ruoholahdentori 6, Helsinki			
Avainsanat opetussuunnitelma, osaamisperustaisuus, opetusharjoittelu, ainedidaktiikka, harjoitusoppilas			

Degree Programme in Classical Music		Specialisation Classical Music Education
Author Sanna Syrjänen		
Title Towards to learning outcomes based curriculum- contents and practical details of the Practical Teacher Training and Subject Didactics in the Degree Programme in Classical music of the Metropolia University of Applied Sciences		
Tutor(s) Kristiina Peltonen		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date 30.11.2009	Number of pages + appendices 46 + 11
<p>A process towards the new learning outcomes based curriculum of the Degree Programme in Classical Music in the Metropolia University of Applied Sciences has begun in the autumn 2009. It should be ready by the year 2012. The purpose of this Bachelor's Thesis is to open the basis of the learning outcomes based curriculum through few pedagogic examples in the Degree Programme in Classical Music.</p> <p>The work will go through the structure of few study modules of the pedagogic studies in the specialisation of Classical Music Educator; the Professional Teacher Training and Subject Didactics. The training school in the Degree Programme in Music provides the pupils for the Professional Teacher Training. This work sums up the practices of the training school. Possible future developments of training school and pedagogic study modules are also considered.</p> <p>A query about the pedagogic studies was made to the teachers leading the professional teacher training during spring and autumn semester 2009. In the questionnaire following aspects were under discussion: contents of the studies, observation procedures, relations to other pedagogic studies in the degree programme and the activity of the training school.</p> <p>There are various ways to organize the study modules. The aims are mostly similar. Shearing the practices and openly discussing the ways of teaching it is possible to develop the curriculum towards better practises. Transparency and networks help the work community in their daily activities and gives a good starting point to the new curriculum design.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Library, Degree Programme in Classic Music, Ruoholahdentori 6, Helsinki		
Keywords curriculum, pedagogic studies, teacher training, learning outcomes		

SISÄLTÖ

1. Johdanto.....	2
2. Osaamisperustainen opetussuunnitelma	4
3. Pedagogisten opintojen rakenne nykyisessä opetussuunnitelmassa	8
4. Harjoitusoppilastoiminta	10
4.1. Harjoitusoppilastoiminnan periaatteet ja tausta	10
4.2. Oppilasvalinta	10
4.3. Opetus ja ohjaus	12
4.4. Oppilasmäärät	12
4.5. Kehittämiskohteet.....	13
5. Kyselyn purku ja tulokset	16
5.1 Opetusharjoittelun opintojaksokuvauksen sisältöjen toteutuminen opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan opintojaksoissa	16
5.2. Opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan kesto ja toteutus	23
5.3 Observointi	25
5.4. Opetusnäyte	27
5.5. Harjoitusoppilaat	28
5.6. Opetusharjoittelun suhde muihin pedagogisiin opintoihin	31
5.7. Kulttuurisiltahanke osana pedagogisia opintoja.....	32
6. Esimerkkejä opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan toteutuksista	35
6.1. Piano	35
6.2. Kitara	37
6.3. Oboe	37
7. Pohdinnat.....	39
7.1. Opetussuunnitelmatyö	39
7.2. Harjoituskoulu	40
7.3. Opetusharjoittelu ja ainedidaktiikka	41
7.4. Lopuksi.....	44
Lähteet	46
Liite 1 KOMPETENSSIKESKUSTELUN POHJAA.....	47
Liite 2 HAKEMUS HARJOITUSOPPILAAKSI	49
Liite 3 KYSELY OPETUSHARJOITTELUA OHJAAVILLE OPETTAJILLE	50

1. Johdanto

Musiikkipedagogin tutkintoa suorittaa Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmassa 30-40 opiskelijaa/vuosikurssi. Tutkinnon pedagogissa opinnoissa instrumentin opetusharjoittelulla ja siihen kiinteästi liittyvillä ainedidaktiikkaopinnoilla on keskeinen osa. Eri instrumenttien erikoispiirteet tuovat opetukseen mukaan erilaisia tavoitteita ja tapoja toteuttaa opintojaksojen opetusta. Tässä kentässä kokemusten ja käytäntöjen yhteen kerääminen ja jakaminen on ensiarvoisen tärkeää, kun ollaan aloittamassa uutta opetussuunnitelmatyötä.

Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma on ollut jatkuvassa muutoksessa ammattikorkeakoulujen perustamisen jälkeen. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian ja nyttemmin Metropolia Ammattikorkeakoulun aikana opetussuunnitelmia on ollut useita, mutta mitään suuria muutoksia niihin ei ole vuosien aikana tehty. Rakenne on pysynyt suunnilleen samana ja muutokset ovat liittyneet enemmänkin yksittäisiin opintojaksoihin kuin suuriin kokonaisuuksiin. Seuraava opetussuunnitelmauudistus on alullaan ja uuden osaamisperustaisen opetussuunnitelman pitäisi astua voimaan syksyllä 2012. Opetussuunnitelmaprosessi on haasteellinen, kun sitä tehdään koko yhteisön voimin ja sisältöjä mietitään uudesta näkökulmasta. Prosessi vie aikaa ja se tulee ohjeistaa sekä raportoida hyvin, jotta se palvelee työyhteisöä ja käyttöön ottamisen jälkeen opiskelijaa. Asioiden kokoaminen arkityön ohessa vaatii panostusta ja aikaa opettajilta (kollegiot) sekä taitoa koota asioita yhteisiin keskustelutilanteisiin. Onnistunut opetussuunnitelmatyö edellyttää myös opiskelijoiden sekä työelämän näkökulman huomioon ottamisen.

Lähtökohtana opetussuunnitelmalle tulee olla se, mitä opintoihin tarvitaan ja miten paljon sitä tarvitaan. Opiskelijan osaamisen määrittäminen tavalla, joka antaa tilaa yksilön omalle tavalle omaksua, reflektoida ja oppia, onkin opetussuunnitelmatyön suurimpia haasteita. Opiskelijoiden lähtötasot eroavat kuitenkin hieman toisistaan ja tavat oppia ovat erilaisia. Myös opiskelijan oma käsitys siitä, mitä hän on oppimassa, vaihtelee.

Työssäni käsiteltävä pedagogisten opintojen opintokokonaisuus koskettaa opetuksessa sekä käytännön järjestelyissä suurta osaa musiikin koulutusohjelman henkilöstöstä ja opiskelijoista. Opetusharjoittelu ja ainedidaktiikka muodostavat nykyi-

sessä opetussuunnitelmassa seitsemän eri opintojakson kokonaisuuden. Opintojaksojen tavoitteet ja sisällöt on kuvattu monipuolisesti ja ne sisältävät erilaisia osa-alueita alkeisopetuksesta oman opettajaidentiteetin tarkastelemiseen. Opintojaksot on pääosin toteutettu erillään toisistaan. Päämääränä on ollut se, että opiskelija saa tarvittavat tiedot ja taidot kyseisistä osa-alueista opintojensa aikana. Kiinteästi opetusharjoittelun toteuttamiseen liittyy musiikin koulutusohjelman harjoitusoppilastoiminta. Käytäntöjen selkiyttäminen ja niiden pohtiminen antavat paitsi tärkeää tietoa kollegojen hyvistä käytänteistä, auttavat myös toiminnan organisoinnissa ja ovat tukena tulevassa opetussuunnitelmatyössä.

2. Osaamisperustainen opetussuunnitelma

Metropolia Ammattikorkeakoulussa opetussuunnitelmien kehittäminen osaamisperustaisiksi käynnistyi syksyllä 2008, jolloin Metropolian hallitus ja johtoryhmä linjasivat, että opetussuunnitelmat ovat osaamisperustaisia vuonna 2012. Metropolian hallituksen kokouksessa 6.10.2009 hyväksyttiin ohjeet opetussuunnitelmatyölle. Päätöksen mukaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa osaamisperustaiset opetussuunnitelmat ovat käytössä viimeistään vuonna 2012.

Osaamisperustaisessa opetussuunnitelmassa korostuvat opiskelijälähtöinen sekä oppimis- ja osaamisperustainen ajattelu. Opetusta ja oppimista ohjaavana tekijänä on tavoitteellinen osaamisen kehittäminen, oppimisen näkökulman vahvistaminen ja nykyistä laajempien työelämäläheisten opintokokonaisuuksien rakentaminen. Opetussuunnitelmassa tuodaan esille koulutuksen tuottama osaamisen (oppimistulokset), opiskelijalta vaadittava osaamisen (osaamistavoitteet) ja ammatillisen kasvun suunniteltu eteneminen. Oppimistuloksia arvioidaan suhteessa osaamistavoitteisiin.

Opetussuunnitelmatyön käsitteistöä:

- kompetenssi
 - o Kompetenssin selvittäminen on osa prosessia ja se määräytyy tutkinnon osaamistavoitteista, jotka voivat olla myös suurempia asiakokonaisuuksia. Opetusministeriön julkaisussa tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys, kompetenssi-käsitettä ei ole käytetty, vaan on puhuttu pätevyydestä, jota kompetenssi tarkoittaa. Se on siis osaamistavoitteiden tai osaamiskokonaisuuksien summa.
- osaamistavoite
 - o Osaamistavoitteet kertovat opiskelijalle, minkälaista osaamista häneltä edellytetään, jotta voidaan katsoa hänen saavuttaneen vaadittava osaaminen. Osaamistavoitteet auttavat opiskelijaa arvioimaan omaa oppimistaan ja ne kirjoitetaan läpäisytasolle, jotka kaikkien opiskelijoiden tulee oppia ja saavuttaa.
- osaaminen ja osaamisperusteet
 - o Osaaminen on erilaisten tietojen, taitojen ja pätevyyden yhdistelmä - laaja-alainen kyky hyödyntää tietoja, taitoja ja pätevyyttä, jotta voi toi-

mia itsenäisesti työ- ja opintotilanteissa sekä yhteiskunnassa. Osaamisperusteet on kirjoitettava mitattavaan muotoon, jotta opintojen kuormittavuutta voidaan mitata.

- oppimistulos
 - o kuvataan, mitä oppija tietää, ymmärtää ja pystyy tekemään oppimisprosessin päätteeksi.

Osaamisperustaisen opetussuunnitelman olisi tarkoitus mahdollistaa opiskelijan liikkuvuus eri korkeakoulujen välillä ja sisällä sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja eri maissa suoritettujen tutkintojen parempi vertailtavuus. Osaamisperustaisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan osaamistavoitteet ja kirjoitetaan ne mitattavaan muotoon. Tutkinnon kokonaisuuksia ja opintojaksoja mitoitetaan suhteessa osaamistavoitteisiin. (Metropolia Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmatyön ohjeet 28.9.2009; Metropolia Ammattikorkeakoulu, Osaamisperustaisuus OPSeissa, Leila Lintula, 1.10.2009; Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys, 2009).

Tutkintojen kansallisessa viitekehyksessä määritellään ammattikorkeakoulututkinnon sisältöä seuraavalla tavalla: "Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen yleisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä niiden teoreettiset perusteet asianomaisen alan asiantuntijatehtävissä toimimista varten, edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen, valmiudet jatkuvaan koulutukseen, riittävä viestintä- ja kielitaito sekä asianomaisen alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet." Tutkinnot määritellään tässä raportissa eri tasoille, joista ammattikorkeakoulut sijoittuvat kansallisen viitekehysten vaatavuustasolle 6. (Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys, 2009.)

Taso 6

Hallitsee laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa tiedot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, menetelmien ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen. Ymmärtää ammatillisten tehtäväalueiden ja/tai tieteenalojen kattavuuden rajat. Hallitsee edistyneet taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa, kykyä soveltaa ja kykyä luoviin ratkaisuihin, joita vaaditaan erikoistuneella ammattitaidolla, tieteen- tai taiteen alalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi.

Kykenee johtamaan monimutkaisia ammatillisia toimia tai hankkeita tai kykenee työskentelemään itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä. Kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Perusedellytykset toimia alan itsenäisenä yrittäjänä. Kykenee vastaamaan oman osaamisensa arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä.

Valmius jatkuvaan oppimiseen. Osaa viestiä riittävästi suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle. Kykenee itsenäiseen kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen toisella kotimaisella ja vähintään yhdellä vieralla kielellä. (Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys, 2009.)

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:n asettamassa projektissa on raportoitu syksyllä 2006 ammattikorkeakoulututkintojen suorittaneiden yleisiä kompetensseja. Kompetenssit ovat laajoja osaamiskokonaisuuksia – yksilön tietojen, taitojen ja asenteiden yhdistelmiä. Kompetenssi kuvaa tässä yhteydessä pätevyyttä, suorituspotentiaalia ja kykyä suoriutua ammattiin kuuluvista työtehtävistä. Suomen ammattikorkeakouluissa kompetenssien luokittelussa on päätetty käyttää jakoa koulutusohjelmakohtaisiin (ammatilliseen) (subject specific competences) ja yleisiin kompetensseihin (generic competences). Kompetenssien tavoitteena on olla selkeästi toisistaan erottuvia ja arvioitavissa olevia osaamiskokonaisuuksia. Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit muodostavat opiskelijan ammatillisen asiantuntijuuden kehittymisen perustan. Yleiset kompetenssit ovat eri koulutusohjelmille yhteisiä osaamisalueita, mutta niiden erityispiirteet ja tärkeys voivat vaihdella eri ammateissa ja työtehtävissä. Yleiset kompetenssit luovat perustan työelämässä toimimiselle, yhteistyölle ja asiantuntijuuden kehittymiselle (Ammattikorkeakoulututkintojen suorittaneiden yleiset kompetenssit, 2006).

Osaamisperustaisen opetussuunnitelman työstäminen vaatii siis asioiden pohtimista hieman erilaisesta näkökulmasta kuin aiemmin. Opintojaksojen sisällöt kirjoitetaan eri tavalla auki ja näkökulma muuttuu. Opetussuunnitelmatyö antaa myös hienon mahdollisuuden katsoa kokonaisuutta opiskelijan lähtökohdista suhteessa tämän hetken yhteiskuntaan ja sen asettamiin haasteisiin. Opetussuunnitelmatyön tavoite on parantaa opiskelijan mahdollisuutta saada opintoaikanaan hyvät lähtökohdat työelämään astumiselle, jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle. Samalla se antaa mahdollisuuden työyhteisölle reflektoida omaa toimintaansa ja miettiä erilaisten käytäntöjen ja toimintamallien toimivuutta.

Ensimmäinen askel Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman opetussuunnitelmatyössä oli elokuussa 2009 järjestetty Lahden ammattikorkeakoulun musiikin laitoksen opettajien sekä Metropolian musiikin koulutusohjelman päätoimisen henkilökunnan yhteinen päivä. Päivän aiheena oli miettiä millaisia opiskelijoita meiltä valmistuu, mihin he valmistuvat ja mitä taitoja opiskelijoilla pitäisi valmistuessaan olla. Edellä mainituista asioista muodostuu osaamisperustaisuuden pohja.

Päivän materiaalia oli koottu erilaisten kysymysten pohjalle, jotka muodostivat seuraavanlaisia kokonaisuuksia: opiskelijan taidot (oppimistulos), työtehtävät, osaamistavoitteet ja osaamisen tunnistaminen. Oppimistuloksissa esille nousivat instrumentin hallinta ja osaaminen, monipuolinen ammattitaito (muusikkous, taiteilijuus, pedagogius), itsetuntemus, yhteistyökyky, vuorovaikutustaidot, itsenäisyys ja vahva suhde musiikkiin. Työtehtävissä keskustelu kiteytyi muusikkouteen ja opettajuuteen - yhdessä sekä erikseen opiskelijan oman identiteetin kehittymisen mukaan. Monipuolisuutta pidettiin tässäkin tärkeänä ja ajatus siitä, että ammattikuvia voi olla monenlaisia, tuli selkeästi esille. Opiskelijoiden kohtaama työelämä on muuttunut viime vuosikymmeninä ja se edellyttää opiskelijalta laaja-alaista pääaineen osaamista. Opintojen pitäisi myös antaa hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja pitää yllä intohimo musiikkiin sekä oppimiseen. Työnkuvat muuttuvat koko ajan ja perinteinen soiton-/laulunopettaja on saanut rinnalleen uusia ammatteja.

Osaamistavoitteet sisälsivät musiikillisen osaamisen, monipuolisen pääaineen osaamisen, musiikillisen yleissivistyksen, oman näkemyksen, itsensä arvioinnin taidon sekä erilaisissa ympäristöissä toimimisen. Osaamisen tunnistaa siitä, että se edellyttää opettajien ja opiskelijoiden vuorovaikutusta sekä yhteisöllisyyttä opettajien kesken, opiskelijan vastuun kasvattamista, reagointikykyä, ennakointia, asennetta ja verkostoitumistaitoa. Osaamisen pienempiin kokonaisuuksiin erittely sisältää erilaiset instrumentin hallintaan sekä muihin musiikillisiin asioihin liittyvät taidot sekä opettajuuteen ja muuhun vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

Tätä aineistoa käyttämällä päästään alkuun työssä, jonka päämääränä on määritellä musiikin koulutusohjelmasta valmistuvan opiskelijan kompetenssi. Keskustelun koontia käytetään yhtenä aineistona opetussuunnitelmatyössä (Liite 1).

3. Pedagogisten opintojen rakenne nykyisessä opetussuunnitelmassa

Musiikkipedagogi AMK - tutkinto on 270 opintopisteen laajuinen ja pedagogisten opintojen osuus tästä kokonaisuudesta on yhteensä 60 opintopistettä. 43 opintopistettä pedagogisista opinnoista järjestetään musiikin koulutusohjelmassa ja 17 opintopistettä järjestää Metropolian Ammattikorkeakoulun yhteistyöoppilaitos, Haaga-Helia Ammatillinen opettajakorkeakoulu (myöhemmin tekstissä Haaga-Helia tai Helia). Haaga-Helian opinnot koostuvat kahdesta osasta: opettajan ammattitaidon perusteet ja opettaja oman työnsä tutkijana ja kehittäjänä. Koulutusohjelman pedagogiset opinnot koostuvat opintojakoista musiikkipedagogiikka 1 ja 2, minä oppijana 1-4, ainedidaktiikka 1-3 ja opetusharjoittelu 1-4. Tässä työssä keskitytään opintojaksokokonaisuuksiin ainedidaktiikka ja opetusharjoittelu.

Taulukko 1: Pedagogisten opintojen kokonaisuus ja opintopisteet nykyisessä opetussuunnitelmassa

Opintojakson nimi	vs1	vs2	vs3	vs4	yht.
Opettajan pedagogiset opinnot koulutusohjelmassa					43
Minä oppijana 1	3				
Minä oppijana 2		3			
Minä oppijana 3			3		
Minä oppijana 4				3	
Musiikkipedagogiikka 1	3				
Musiikkipedagogiikka 2		3			
Ainedidaktiikka 1		3			
Ainedidaktiikka 2			3		
Ainedidaktiikka 3				3	
Opetusharjoittelu 1	3				
Opetusharjoittelu 2		4			
Opetusharjoittelu 3			5		
Opetusharjoittelu 4				4	
Opettajan pedagogiset opinnot HELIAssa					17
Opettajan ammattitaidon perusteet			11		
Opettaja oman työnsä tutkijana ja kehittäjänä			6		
Pedagogiset opinnot yhteensä					60

Opetusharjoittelu sekä ainedidaktiikkaopinnot kattavat ajoitus suunnitelman perusteella opiskelijan koko 4,5 vuoden opintoajasta neljä ensimmäistä vuotta. Opetusharjoittelu sijoittuu vuosiin 1-4 ja ainedidaktiikka vuosiin 2-4. Ne muodostavat yhdessä 25 opintopisteen kokonaisuuden, joka on vähän alle puolet (42 %) pedagogisten opintojen kokonaisuudesta. Koko musiikkipedagogin tutkinnosta tämä kokonaisuus on kaikkiaan 9 %. Kaikkien pedagogisten opintojen osuus 270 opintopisteen tutkinnosta on alle neljännes (22 %), joten muillekin opinnoille jää paljon tilaa.

4. Harjoitusoppilastoiminta

Ammattikorkeakoulun pedagogiksi opiskelevien opiskelijoiden opetussuunnitelmaan kuuluu opetusharjoittelu. Opintojakso jakautuu neljälle vuodelle, joista ensimmäisen vuoden opetusharjoittelu 1 -opintojaksossa ei opiskelijalla vielä ole omia oppilaita. Opintojaksoissa opetusharjoittelu 2, 3 ja 4 opiskelijoilla on harjoitusoppilaita (sanotaan myös pedagogiikkaoppilaksi). Opetusharjoitteluopintoja ohjaavat musiikin koulutusohjelman opettajat. Opiskelijat opettavat harjoitusoppilaita viikoittain lukukauden aikana. Opintojaksoon sisältyy myös ohjaavan opettajan tunnit, joilla käydään oman oppilaan kanssa sekä nähdään toisten opiskelijoiden opettamista.

4.1. Harjoitusoppilastoiminnan periaatteet ja tausta

Harjoitusoppilaat opetusharjoitteluun tulivat aiemmin Helsingin Konservatorion perusopetuksen oppilasvalinnan kautta ja Konservatorio hallinnoi oppilasrekisteriä sekä laskutti oppilaita opetuksesta. Vuoden 2004 kevätlukukaudella tehtiin päätös irtautua Konservatorion kanssa tehdystä yhteistyöstä ja syyslukukaudelle 2004 harjoitusoppilaat otettiin suoraan ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman oppilaksi erillisellä haulla. Oppilaista muodostettiin oma oppilasrekisteri ja heitä laskutettiin opetuksesta suoraan musiikin koulutusohjelmaan.

Suunnitelmissa oli, että opetusharjoittelun vastuuopettajat ja opiskelijat hoitaisivat ns. harjoituskoulun toimintaa. Käytännössä Konservatorioyhteistyön katkaisemispäätöksen jälkeen toiminnan käytännön koordinoinnin suunnittelu oli jäänyt kesken tai sitä ei oltu tehty ollenkaan. Tästä syystä toiminnan alusta saakka päävastuu harjoitusoppilastoiminnan käytännön järjestelyistä jäi täysin koulutussuunnittelijan, jolle työtehtävä oli annettu, vastuulle.

4.2. Oppilasvalinta

Harjoitusoppilaaksi haluavat hakevat musiikin koulutusohjelmaan hakulomakkeella, joka löytyy Metropolian verkkosivuilta osoitteesta www.metropolia.fi. Haku aika on

toukokuun alusta elokuun kolmannen viikon loppuun saakka. Hakulomakkeessa kysytään hakijan henkilötietoja (ala-ikäisiltä myös huoltajan), instrumenttia, johon hakee sekä tietoja mahdollisesta aiemmasta musiikkiharrastuksesta. Hakulomakkeella hakija sitoutuu maksamaan lukukausimaksun tullessaan valituksi oppilaaksi. (Liite 2 hakulomake)

Oppilasvalinnat tehdään elo-syyskuun vaihteessa, kun ammattiopiskelijat ovat ilmoittautuneet läsnä oleviksi lukuvuodelle ja tiedetään tarkka harjoitusoppilastarve. Valinnan suorittavat opetusharjoittelua ohjaavat opettajat. Pääosin valinnat tehdään hakupapereiden perusteella. Laulajille on järjestetty koelaulu. Opetusharjoittelijat ottavat yhteyttä heille valittuihin oppilaisiin ja sopivat tunneista. Ohjaavat opettajat ilmoittavat rekisteriä ylläpitävälle suunnittelijalle, keitä harjoitusoppilaisiksi on valittu.

Oppilaspaikka luvataan oppilaille lukukaudeksi kerrallaan. Koulutusohjelman opiskelijatilanteet saattavat vaihtua kesken lukuvuoden opiskelijoiden lähtiessä vaihtopintoihin tai valmistuessa. Ammattiopiskelijoilla on myös mahdollisuus kirjautua poissaolevaksi kevätlukukauden alkaessa. Usein harjoitusoppilas on kuitenkin saman opetusharjoittelijan oppilaana koko lukuvuoden, mahdollisesti jopa koko opetusharjoitteluajan. Edellä mainittujen muuttuvien olosuhteiden takia harjoitusoppilaat hakevat joka lukuvuosi uudelleen koulutusohjelmaan.

Oppilasvalinnassa otetaan huomioon se, minkä tasoisia oppilaita opetusharjoittelijat tarvitsevat. Oppilaisiksi valitaan aloittelijoita ja jo pidemmällä olevia harrastajia. Musiikin koulutusohjelmalla on jonkin verran lainasoittimia, joita harjoitusoppilaat voivat tarvittaessa saada käyttöönsä.

Koska kaikkiin instrumentteihin ei ole ollut tarpeeksi hakijoita, on opetusharjoittelua toteutettu yhteistyössä muiden musiikkioppilaitosten kanssa niin, että opetusharjoittelijat ovat opettaneet musiikkiopiston tai -koulun oppilaita. Tämä yhteistyö on tapahtunut lähinnä ohjaavien opettajien omilla oppilailla tai muuten henkilökohtaisten kontaktien kautta. Koulutusohjelmatasolla ei ole koordinoitu tätä yhteistyötä.

4.3. Opetus ja ohjaus

Harjoitusoppilaat saavat opetusta lukuvuoden aikana viikoittain. Huomioon otetaan syys- ja talviloma sekä musiikin koulutusohjelman muut mahdolliset erikoisjärjestelyt. Lukuvuonna 2009-2010 harjoitusoppilaat saavat opetusta 13 viikkoa lukukaudessa. Oppilaat maksavat tunneistaan 185 €lukukaudessa. Uusilta oppilailta peritään lisäksi 5 €n kirjaamismaksu. Laskutuksen hoitaa ammattikorkeakoulun talousyksikkö musiikin koulutusohjelmalta saatujen tietojen perusteella. Musiikin koulutusohjelman suunnittelija ilmoittaa talousyksikköön oppilastiedot laskutusta varten.

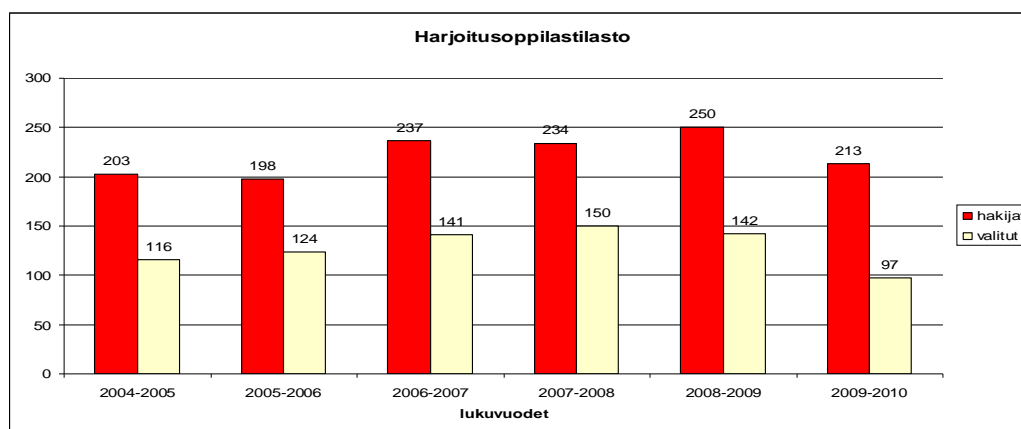
Ohjaavat opettajat, opetusharjoittelijat sekä harjoitusoppilaat saavat ohjeistuksen lukuvuoden toiminnasta syyslukukauden alussa. Ohjeistuksissa kerrotaan käytännön järjestelyistä, aikatauluista sekä velvollisuuksista.

Opetusharjoittelijat saavat ohjausta ohjaavilta opettajilta lukuvuoden aikana. Ohjausta annetaan lukuvuonna 2009-2010 opetusharjoittelu 2:ssa 13 tuntia/opiskelija/lukuvuosi (á 45 min, = 0,5 viikkotuntia) ja opetusharjoittelu 3 ja 4-opintojaksoissa 17,5 tuntia/opiskelija/lukuvuosi (á 45 min, = 0,67 viikkotuntia). Opetusharjoitteluryhmien koosta sekä opettajan tavasta toteuttaa opetusta riippuu, kuinka usein harjoitusoppilas on mukana ohjaavan opettajan tunnilla.

4.4. Oppilasmäärät

Hakijamääristä on tietoa ainoastaan siltä ajalta, kun harjoitusoppilastoimintaa on hallinnoitu kokonaan ammattikorkeakoulussa.

Taulukko 2: Harjoitusoppilaaksi hakeneet ja valitut 2004-2009

Taulukossa näkyy, että hakijamäärät ovat olleet nousussa, mutta syksyllä 2009 hakijamäärä on hieman laskenut. Valittujen harjoitusoppilaiden määräkin on noussut syksystä 2004 syksyyn 2008 saakka, mutta syksyllä 2009 oppilasmäärä on hieman laskenut. Harjoitusoppilasmäärään vaikuttaa vuosittain opetusharjoittelua suorittavien opiskelijoiden määrä.

Pulaa on vuosittain ollut viulun harjoitusoppilaista ja myös joissakin puhaltimissa on ollut vaikeaa löytää oppilaita. Eniten hakijoita on ollut lauluun ja pianoon.

4.5. Kehittämiskohteet

Harjoituskoulun hallinnolliset kehittämiskohteet liittyvät oppilasrekisteriin, tiedonkulkuun sekä yhteistyöhön talousyksikön kanssa. Oppilasrekisteri on tehty vuosittain exel-taulukkoon ja siinä ei voi pitää useamman vuoden tietoja käytännöllisesti. Kaikki tiedot rekisteriin on vietävä käsin, jolloin on aina olemassa virhemahdollisuus tietoja kirjoitettaessa. Talousyksikkö ei pääse käsittelemään samaa rekisteriä, joten laskutusta varten on tehtävä erillinen taulukko, joka lähetetään talousyksikköön laskutusmääräyksen tekemisen jälkeen. Talousyksikkö tekee laskut ja lähettää ne harjoitusoppilaille. Musiikin koulutusohjelma ei pysty seuraamaan sitä, onko laskut maksettu, eikä pysty vastaamaan laskuja koskeviin kyselyihin, jotka kuitenkin useimmiten tulevat musiikin koulutusohjelmaan. Laskutuksessa tapahtuneiden virheiden korjaaminen edellyttää aina uuden laskutuspyynnön tekemistä, joka toimitetaan koulutusohjelmasta talousyksikköön. Jos harjoitusoppilaan yhteystiedot muuttuvat, ei tieto automaattisesti ole kaikkien sitä tarvitsevien käytössä. Harjoitusoppilasrekisteriä tarvitsisivat myös lainasoitinasioita hoitava henkilö, vahtimestarit ja musiikin koulutusohjelman kirjasto.

Toinen kehittämiskohde musiikin koulutusohjelman sisällä on tiedonkulun parantaminen. Oppilaaksi valittujen listojen saaminen rekisteritietoja varten kestää kohtuuttoman kauan. Käytössä on ollut menetelmiä, jossa ohjaavat opettajat ilmoittavat tiedon koulutussuunnittelijalle, opetusharjoittelijat ovat ilmoittaneet tiedon sähköisesti ja viime vuosina niin sanotun opetusharjoittelusopimuksen kautta. Kaikilla keinoilla tietojen saaminen on kestänyt liian kauan ja laskutusprosessia saadaan

vietyä eteenpäin vasta lukukauden loppupuolella. Tämä on aiheuttanut sen, että asiakkaat saavat laskut todella myöhään. Talousyksikön kanssa on keskusteltu yhteisen järjestelmän luomisesta tulevaisuudessa.

Myös Metropolian pop/jazz-musiikin koulutusohjelmassa on vastaavaa harjoitusoppilastoimintaa. Yhteistyö on tähän mennessä liittynyt siihen, että hakulomakkeen ulkoasu on samanlainen ja hakuaikoja on pyritty yhtenäistämään ainakin hakuajan päättymisen osalta. Verkkosivuilla eri koulutusohjelmien harjoitusoppilassivuille on laitettu maininta myös toisesta koulutusohjelmasta. Lukukausimaksut ovat olleet saman suuruisia. Talousyksikköön liittyvät kehittämiskohteet voisivat helpottaa myös pop/jazz -musiikin koulutusohjelman arkea.

Harjoitusoppilastoimintaa on markkinoitu pääosin vain ammattikorkeakoulun verkkosivuilla. Joinakin vuosina lehdessä on ollut ilmoitus elokuussa. Musiikkiopistoille on lähetetty tietoa toiminnasta ja koulutusohjelman konserttikalenterissa on ollut maininta tästä mahdollisuudesta. Myös ammattikorkeakoulun henkilöstölle on markkinoitu toimintaa sisäisen portaalin kautta. Markkinointisuunnitelmaa ei varsinaisesti ole ollut olemassa, mutta sen luominen antaisi varmasti paremmat raamit markkinointiin. Syynä pieneen markkinointiin on ollut talous ja resurssien puute.

Usein esteenä harjoitusoppilasvalintaan on se, että oppilaalla ei ole instrumenttia. Koulutusohjelmalla on olemassa jonkin verran lainasoittimia, mutta varsinkin puhalinsoittimissa on tällä hetkellä tilanne, jossa oppilaita kyllä löytyisi, jos meillä olisi tarjota oppilaalle soitin. Tänä päivänä soitinhankinta on monelle harjoitusoppilaaksi hakevalle liian suuri investointi. Soitinkannan kasvattaminen koituisi varmasti hyödyksi koulutusohjelman harjoitusoppilastoiminnan kehittämiseksi ja opetusharjoittelun toteuttamiselle.

Hakulomakkeessa syksyllä 2009 kysyttiin harjoitusoppilaiden halukkuutta teoriaopintoihin ja kiinnostusta löytyi usealta hakijalta. Tähän mennessä musiikin koulutusohjelma ei ole tarjonnut erillisiä musiikin teorian opintoja harjoitusoppilaille, mutta tulevaisuudessa tulisi pohtia myös tämän mahdollisuuden toteuttamista. Harjoitusoppilailla on ollut muutamia yhteisiä matineatyyppejä konsertteja viime vuosina. Niiden suosio ei ole ollut suuri ja suuri osa instrumenttiryhmistä on joka tapa-

uksessa järjestänyt konsertteja harjoitusoppilaille. Toiminta voisi tulevaisuudessa antaa mahdollisuuksia myös harjoitusoppilaiden yhteismusisoinnille.

Yhteistyö talon ulkopuolelle on harjoitusoppilastoiminnan suurin haaste ja kehittämiskohde. Pääkaupunkiseudulla on useita musiikkiopistoja sekä -kouluja, joiden kanssa voisimme tehdä yhteistyötä. Yhteistyön saaminen näkyväksi opettajien oman henkilökohtaisten kontaktien lisäksi olisi musiikin koulutusohjelman kannalta tärkeä asia. Alueellinen näkyvyys tulisi samalla todennettua ja opiskelijoille tämä olisi hyvä mahdollisuus tutustua työelämään ja musiikkioppilaitosmaailman käytännön arkeen. Lähimpänä yhteistyökumppanina on Helsingin Konservatorio, joka toimii samoissa tiloissa. Yhteistyön kehittäminen lähtee ensisijaisesti opettajien välisistä kontakteista ja erilaisia pieniä kokeiluja on ollut pitkin matkaa.

Kehittämiskohteita harjoitusoppilastoiminnan puitteissa on siis useita. Tulevassa näitä tulisi aktiivisesti pohtia ja miettiä, millä resursseilla toimintaa pystytään kehittämään. Tärkeää olisi alkuperäisen ajatuksen mukainen opettajien ja opetusharjoittelijoiden sitouttaminen myös harjoituskoulun toiminnan pyörittämiseen. Opiskelijoille se antaisi myös mahdollisuuksia kerätä kokemuksia oikeanlaisista työympäristöistä.

5. Kyselyn purku ja tulokset

Tein kyselyn opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan sisällöistä musiikin koulutusohjelman opetusharjoittelua ohjaaville opettajille kevään sekä alkusyksyn 2009 aikana. Kyselyssä esitettiin lista opintojaksojen sisällöistä ja tavoitteista (asiasisältö nykyisen opetussuunnitelman opintojaksokuvauksista) ja kysyttiin opettajilta, mihin opintoihin kyseiset asiat heidän mielestään parhaiten liittyivät. Kyselyssä perehdyttiin myös opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan keston sekä toteutustapaan, observoinnin määrään, opetusnäytteeseen, harjoitusoppilaspohjaan sekä opetusharjoittelun suhteeseen muita pedagogisia opintoja kohtaan. Kyselyn lopussa kysyttiin opettajien mielipidettä musiikin koulutusohjelmassa tällä hetkellä toteutettavan Kulttuurisilta-hankkeen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin. Kulttuurisilta-hanke on esitelty tarkemmin kohdassa 5.7.

Kysely jaettiin 25 ohjaavalle opettajalle, joista 15 palautti lomakkeen. Vastausprosentti oli 60. Osa vastauksista on keväältä 2009 ja osa syyslukukauden 2009 alkupuolelta.

5.1 Opetusharjoittelun opintojaksokuvauksen sisältöjen toteutuminen opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan opintojaksoissa

Kyselyn taulukoissa oli purettu nykyisessä opetussuunnitelmassa olevien opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan opintojaksototeutusten sisällöt, joista kysyttiin, miten asiat ovat toteutuneet opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan opetuksessa ja mihin opintoihin asiat parhaiten soveltuisivat. Kaikki aiheet sopivat vastausten perusteella johonkin opintoihin, mutta nostan esiin asioita, jotka selkeästi näyttävät linkittyvän johonkin tiettyyn opintoihin. Vastauksen perässä suluissa on luku, kuinka monta mainintaa aihe on saanut. Kunkin opintojakson perässä on tämän hetken opetussuunnitelmassa oleva opintojakson tavoite- ja sisältökuvaus. Vertaan tuloksia nykyiseen opintojaksokuvaukseen.

Opetusharjoittelu 1

- lähtökohtiin, metodeihin, opetusmateriaaleihin ja tavoitteisiin tutustuminen (9)
- tarvittavien pohjatietojen saaminen oman opetusaineen pedagogiikasta (9)

- alkeisopetusmateriaalin läpikäynti (7)

Tavoitteet

Tavoitteena on antaa opiskelijalle tarvittavat pohjatiedot oman opetusaineen pedagogiikasta ja opetussisällöistä seuraavana vuonna alkavaa opetusharjoittelua varten. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu erilaisiin opetustapoihin ja -tyyleihin sekä opetuksen arviointiin. Tavoitteena on myös kannustaa opiskelijaa analysoimaan omaa toimintaansa ja etsimään opettajaidentiteettiään.

Sisältö

I Opetusaineen alkeisopetus: lähtökohtiin, metodeihin, opetusmateriaaleihin ja tavoitteisiin tutustumista. Oman alueen alkeisopetuksen erityiskysymyksiin perehtymistä (esim. perustekniikan rakentaminen, ohjelmiston suunnittelu, tavoitteiden sovittaminen lähtötasoon)

II Opettajuuden perusteet: mm. opetuksen suunnittelu, opettajuuteen kasvaminen, vuorovaikutus opetustilanteessa, ikäkauden ja yksilöllisen kehityksen huomioiminen opetuksessa.

III Ohjattua observointia, opetustilanteiden itsenäistä analysointia sekä tehtyjen havaintojen purkamista ryhmässä ohjaavan opettajan kanssa. Alkeisopetusmateriaalin läpikäyntiä sekä oman opetusmateriaalin keräämistä. Joissakin aineissa opintojaksoon voi sisältyä ohjattu opetusharjoittelujakso.

Opetusharjoittelu 1:n tärkeimmäksi sisällöksi vastaajien mielestä nousivat lähtökohdat, metodit ja alkeisopetus. Opettajana toimimisesta tässä kohdassa ei mainittu, koska oppilaat tulevat opetusharjoittelijoille vasta opetusharjoittelu 2:n myötä. Nykyisistä opintojaksokuvauksista ja tavoitteista löytyvät kaikki vastaajien tärkeiksi nostamat asiat.

Opetusharjoittelu 2

- opiskelijan toimiminen opettajana (11)
- opetuksen suunnittelu, opettajuuteen kasvaminen (10)
- opetustilanteen dynamiikka ja vuorovaikutus (10)
- oppilaan arviointi ja palautteen antaminen (10)
- oppilaan tietojen ja motoristen valmiuksien kehittäminen (10)
- oppilaskeskeinen ongelmaratkaisu (10)
- opiskelijan oman toiminnan analysointi ja oman opettajaidentiteetin etsiminen (10)

- oman opetustyön kautta alkeisopetuksen materiaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin tutustuminen (10)

Seitsemästä yhdeksään mainintaa saivat myös itseensä opettajana tutustuminen (9), opetusharjoittelussa saatujen kokemusten pohtiminen (9), opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen (9), oppilaan arviointi ja palautteen antaminen (8) ja ikäkauden ja yksilöllisen kehityksen huomioiminen opetuksessa (7).

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu oman opetustyön kautta alkeisopetuksen materiaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin sekä itseensä opettajana.

Sisältö

Opiskelija toimii itse opettajana ja saa ohjausta ja käytännön kokemusta opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista, opetustilanteen dynamiikasta ja vuorovaikutuksesta, musiikillisen kehityksen ja oppimisen ohjaamisesta sekä oppilaan tietojen ja motoristen valmiuksien kehittämistä. Opintojaksoon voi sisältyä myös arvioitu opetusnäyte.

Opetusharjoittelu 2:ssa tärkeimmiksi asioiksi nousevat opiskelijan opettajana toimiminen sekä opetuksen suunnittelu, opettajuuteen kasvaminen ja opetustilanteet sekä oppilaskeskeisyys. Opiskelija alkaa siis etsiä omaa opettajaidentiteettiään saadessaan ensimmäisen oppilaan. Toiminta keskittyy perusasioihin unohtamatta arviointia ja oman opettajuuden pohtimista. Opetusharjoittelu 2:n nykyisessä kuvauksessa esitetyt asiat ovat olleet tärkeimmiksi nostettuja myös kyselyyn vastanneilla. Peruslähtökohtana on opiskelijan opettajana toimiminen, koska tässä opintojaksossa opiskelijoille tulee ensimmäistä kertaa oma harjoitusoppilas.

Opetusharjoittelu 3

- musiikillisen kehityksen ja oppimisen ohjaaminen (11)
- opetustilanteiden itsenäinen analysointi (10)
- oppilaan tietojen ja motoristen valmiuksien kehittäminen (10)
- opetuksen kehittäminen (10)
- opiskelijan toimiminen opettajana (9)
- oppilaskeskeinen ongelmaratkaisu (9)
- oman toiminnan analysointi ja oman opettajaidentiteetin etsiminen (9)
- oman opetustyön kautta alkeisopetuksen materiaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin tutustuminen (9)

- valmius vastata opetusharjoittelussa ja opetustyössä kohdattaviin haasteisiin (9)
- opetusmateriaalin laatimiseen kykeneminen (9)
- itsenäiseen opetuksen suunnitteluun kykeneminen (9)
- oppilaan arviointi ja palautteen antaminen (9)

Kuudesta kahdeksaan mainintaa saivat oman opetusmateriaalin kerääminen ja koaminen (8), ikäkauden ja yksilöllisen kehityksen huomioiminen opetuksessa (7), käsitykset musikaalisuudesta ja oppimisesta (7), opetuksen arviointiin tutustuminen (7) ja erilaisiin opetustapoihin ja -tyyleihin tutustuminen (6).

Tavoitteet

Opiskelija syventää Opetusharjoittelu 2 -opintojaksossa saamiaan taitoja perehtymällä oman opetustyön kautta oman alueensa opetusmateriaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin sekä itseensä opettajana.

Sisältö

Opiskelija toimii itse opettajana ja saa ohjausta ja käytännön kokemusta opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista, opetustilanteen dynamiikasta ja vuorovaikutuksesta, musiikillisen kehityksen ja oppimisen ohjaamisesta sekä oppilaan tietojen ja motoristen valmiuksien kehittämistä. Kokemuksia hyödynnetään samanaikaisissa opettajan pedagogisissa opinnoissa HELIAssa.

Opetusharjoittelu 3:n sisällössä on kyselyn vastauksien perusteella mukana asioita, jotka on mainittu jo opetusharjoittelu 2:n yhteydessä. Harjoitusoppilaita tässä opintojaksossa on kaksi, joten oman opettajuuden tarkasteleminen saa lisää peilauspintaa. Nykyisen opetussuunnitelman tavoitteessa määritellyt asiat nousevat esiin myös kyselyn vastauksissa. Nykyisestä kuvauksesta puuttuu maininta opetustilanteen itsenäisestä analysoinnista sekä opetuksen kehittämistä, jotka olivat saaneet useita mainintoja kyselyssä. Nykyisessä kuvauksessa on tässä kohdassa myös maininta Helia-opinnoista, joita opiskelijat opiskelevat pääsääntöisesti samana vuonna kuin opetusharjoittelu 3:sta. Kyselyssä Helia-opinnoista oli kysytty erikseen, eikä asia siksi tullut esille tämän kohdan vastauksissa.

Opetusharjoittelu 4

- oma opettajaidentiteetin selkiyttäminen (11)
- itsenäiseen ongelmaratkaisuun kykeneminen (11)
- itsenäiseen opetuksen suunnitteluun kykeneminen (11)

- oppilaan tietojen ja motoristen valmiuksien kehittäminen (10)
- oppilaskeskeinen ongelmaratkaisu (10)
- oman opetustyön kautta alkeisopetuksen materiaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin tutustuminen (10)
- oman opetustyön arviointiin kykeneminen (10)
- hyvien valmiuksien saaminen löytääkseen itsenäisesti ratkaisuja opetustyössä kohdattaviin haasteisiin (10)

Useita mainintoja saivat myös opiskelijan toimiminen opettajana (9), musiikillisen kehityksen ja oppimisen ohjaaminen (9), opetusharjoittelussa saatujen kokemusten pohtiminen (9) ja jaksamisen ja ammatillisen uusiutumisen pohtiminen (7).

Tavoitteet

Opiskelija syventää Opetusharjoittelu 3 opintojaksossa saamia taitoja perehtymällä oman opetustyön kautta oman alueensa opetusmateriaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin sekä itseensä opettajana.

Sisältö

Opiskelija saa ohjausta ja käytännön kokemusta opetustilanteen dynamiikasta ja vuorovaikutuksesta, musiikillisen kehityksen ja oppimisen ohjauksesta, omaan opetusalaan liittyvien taitojen ja motoristen valmiuksien kehittämisestä sekä oman työskentelyn suunnittelusta ja arvioinnista.

Opetusharjoittelu 4:n vastauksissa päästään oman opettajuuden pohtimiseen koko opetusharjoittelun ajalta ja oman identiteetin selkiyttämiseen sekä itsenäisiin työtapoihin. Myös ammatillisesta uusiutumisesta ja jaksamisesta puhutaan tässä vaiheessa. Nykyisessä opintojaksokuvauksessa mainitaan asioiden syventäminen edellisen opintojakson tietojen ja taitojen pohjalta. Samoja asioita nouseekin esiin molempien opintojaksojen osalta sekä kyselyn tuloksissa että nykyisessä kuvauksessa. Oman opettajaidentiteetin selkiyttämistä ei nykyisessä kuvauksessa mainita, joskin siellä on mainittu oman työskentelyn suunnittelu ja arviointi. Opetustilanteen dynamiikan ja vuorovaikutuksen vastaajat ovat nostaneet enemmän esille opetusharjoittelu 2 -opintojakson kohdalla.

Vastauksissa opetusharjoittelusta näkyy siis kehityskaari alkeisopetuksesta itsenäisenä opettajan toimimiseen. Toisena ja kolmantena vuotena etsitään omaa opettajaidentiteettiä, jota sitten selkiytetään ja pohditaan viimeisenä vuotena. Oppilaan tietojen ja motoristen valmiuksien kehittäminen, oppilaskeskeinen ongelmaratkaisu,

materiaaleihin, tavoitteisiin ja työtapoihin tutustuminen kulkeva läpi opetusharjoittelun vuodet 2-4.

Ainedidaktiikka 1

- tarvittavien pohjatietojen saaminen oman opetusaineen pedagogiikasta (12)
- oman alueen alkeisopetuksen erityiskysymyksiin perehtyminen (11)
- tarvittavien pohjatietojen saaminen oman opetusaineen sisällöistä (11)
- lähtökohtiin, metodeihin, opetusmateriaaleihin ja tavoitteisiin tutustuminen (10)
- erilaisiin opetustapoihin ja -tyyleihin tutustuminen (7)

Tavoitteet

Tavoitteena syventää oman opetusalan tavoitteiden, metodien, ohjelmiston ja oppimateriaalien tuntemusta ja kehittää opiskelijan valmiuksia vastata niihin haasteisiin joita hän kohtaa opetusharjoittelussa ja myöhemmin opetustyössä.

Sisältö

Jatketaan Opetusharjoittelu 1 -opintojakson pohjalta perehtymistä opetusaineen ohjelmistoon, metodeihin, opetusmateriaaleihin ja tavoitteisiin. Pohditaan opetusharjoittelussa saatuja kokemuksia mm. seuraavien aihepiirien osalta: opetuksen suunnittelu, opettajuuteen kasvaminen, vuorovaikutus opetustilanteessa, ikäkauden ja yksilöllisen kehityksen huomiointi opetuksessa.

Ainedidaktiikka 2

- oman opetusalueen tavoitteiden, metodien, ohjelmiston ja oppimateriaalien tuntemuksen syventäminen (6)
- valmius vastata opetusharjoittelussa ja opetustyössä kohdattaviin haasteisiin (6)
- alkeisopetusmateriaalin läpikäynti (5)
- oman alueen alkeisopetuksen erityiskysymyksiin perehtyminen (5)

Tavoitteet

Tavoitteena on johdattaa opiskelijaa yhä itsenäisempään ongelmanratkaisuun, opetusmateriaalin laatimiseen, opetuksen suunnitteluun ja oman opetustyön arviointiin. Tavoitteena on myös syventää edelleen oman opetusalan tavoitteiden, metodien, ohjelmiston ja oppimateriaalien tuntemusta.

Sisältö

Syvennetään Ainedidaktiikka 1 -opintojaksossa saatuja tietoja ja taitoja opetusaineen sisällöistä, tavoitteista, materiaaleista ja työtavoista opetus-harjoittelussa saatujen kokemusten valossa. Lisäksi paneudutaan mm. opetuksen arviointiin, oman opettajaidentiteetin selkeyttämiseen sekä op-pilaskeskeiseen ongelmanratkaisuun.

Ainedidaktiikka 3

- jaksamisen ja ammatillisen uusiutumisen pohtiminen (8)
- oman opetusalueen tavoitteiden, metodien, ohjelmiston ja oppimateriaalien tuntemuksen syventäminen (8)
- käsitykset musikaalisuudesta ja oppimisesta (7)
- opetusmateriaalin valmistamiseen kykeneminen (7)
- opetuksen kehittäminen (7)
- oma opettajaidentiteetin selkiyttäminen (6)
- oppilaan arviointi ja palautteen antaminen (6)
- valmius vastata opetusharjoittelussa ja opetustyössä kohdattaviin haasteisiin (6)

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija saa opettajan ammatin edellyttämät tiedot oman opetusalan tavoitteista, metodeista, ohjelmistosta ja oppimateriaaleista. Lisäksi tavoitteena on antaa opiskelijalle mahdollisimman hyvät valmiudet itsenäisesti etsiä ja löytää ratkaisuja opetustyössään kohtamiin haasteisiin.

Sisältö

Syvennetään Ainedidaktiikka 2 -opintojaksossa saatuja tietoja ja taitoja. Opiskelija kokoaa oman opetusmateriaalikonaisuutensa ja selkeyttää omaa profiiliaan tulevana opetuksen ammattilaisena. Pohditaan opetus-harjoittelussa saatuja kokemuksia mm. seuraavien aihepiirien osalta: jaksaminen ja ammatillinen uusiutuminen opettajantyössä, oppilaan arviointi ja palautteen antaminen, opetuksen arviointi ja kehittäminen.

Ainedidaktiikka -opintojaksojen sisällön kaarella näkyy linja pohjatiedoista, tavoitteiden, metodien ja ohjelmistojen kautta arviointiin sekä opettajaidentiteetin käsittelemiseen. Ainedidaktiikka 1:n tärkeintä sisältöä ovat lähtökohdat, metodit ja tavoitteisiin tutustuminen, ainedidaktiikka 2:n oppimateriaalien, ohjelmiston, metodien ja tavoitteiden syventäminen ja valmiuksien kehittäminen tuleviin haasteisiin. Ainedidaktiikka 3:n pääasioiksi nousivat samoin oppimateriaalit, ohjelmisto ym. se-

kä opetusmateriaalin laatiminen ja jaksamisen sekä ammatillisen uusiutumisen pohtiminen. Ainedidaktiikka 1-opintojakson nykyinen tavoite- ja sisältökuvaus vastaa hyvin kyselyssä esille nousseisiin asioihin. Ainedidaktiikka 2- ja 3 -opintojaksoissa on mainittu aina edellisessä opintojaksossa saatujen tietojen syventäminen. Ainedidaktiikka 2:ssa tulee kyselyn mukaan vahvasti esille alkeisopetus aiheena. Asia, jota ei nykyisessä kuvauksessa ole nostettu esille. Muut sisältöasiat kohtaavat toisensa sekä kyselyn tuloksissa että nykyisissä kuvauksissa.

Valtaosa opintojaksojen aiheista toteutui vastaajien mielestä arvolla 3-5 (kohtalaisesti, suurilta osin tai toteutuu). Nostan tässä esille asiat, joiden vastaajista useampi oli kokenut toteutuvan vähän tai ei ollenkaan opintojaksoissa: observoimalla saatujen havaintojen purkaminen käsitteiksi, opetustilanteiden itsenäinen analysointi, jaksamisen ja ammatillisen uusiutumisen pohtiminen, erilaisiin opetustapoihin ja -tyyleihin tutustuminen, opetuksen arviointiin tutustuminen, opetusalan tavoitteiden, metodien, ohjelmiston ja oppimateriaalien tuntemuksen syventäminen sekä oman opettajaidentiteetin selkiyttäminen.

5.2. Opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan kesto ja toteutus

Opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan kestoja pidettiin pääsääntöisesti sopivana. Vain kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että opetusharjoittelun kesto on liian lyhyt ja yksi oli sitä mieltä, että ainedidaktiikan kesto on liian lyhyt, tosin joku vastaajista oli myös sitä mieltä, että ainedidaktiikan kesto oli liian pitkä. Opetusharjoittelun opintopistemäärää pidettiin sopivana yhtä vastaajaa lukuun ottamatta. Kolme piti ainedidaktiikan opintopistemäärää liian pienenä, muut sopivana. Neljä vastaajista oli sitä mieltä, että ohjausta annettiin liikaa. Suurin osa piti ohjauksen määrää sopivana.

Viisi vastaajista oli arvioinut kysymystäni opintojaksojen opintopistemäärästä. Ainedidaktiikan opintopistemäärän vastanneet tiesivät, mutta opetusharjoittelun pistemäärissä oli pieniä eroja. Opetusharjoittelu 1:n pistemäärä tiedettiin, mutta oph 2-4:n pistemäärät hieman vaihtelivat. Suurin osa vastaajista ei ollut joko tiennyt opintojaksojen laajuuksia tai ei vain ollut viitsinyt vastata kysymykseen.

Ainedidaktiikkaopinnot toteutetaan suurimmalta osin omana opintojaksona. Kolmen kyselyyn vastanneet opettajan kohdalla ainedidaktiikkaopinnot toteutettiin osana opetusharjoitteluopintojaksoa. Yhden vastaajan ryhmissä oli useamman instrumentin opiskelijoita, muiden vastaajien ryhmissä ei. Suurimman osan vastanneista ryhmissä oli opiskelijoita eri vuosikursseilta.

Kysymykseen, tukevatko ainedidaktiikkaopinnot opetusharjoittelua, oli vastattu mm. seuraavia asioita.

- sama opettaja vetää useimmiten saman vuosikurssin opetusharjoittelut ja ainedidaktiikat. Silloin sisällöt sekoittuvat ja integroituvat.
- hyvin, on rakennettu tukemaan niitä
- ainedidaktiikassa mm. perehdytään ennakkoon ohjelmistoon ja sen pedagogisiin haasteisiin, jolloin opetusharjoittelussa opiskelija "tuntee olonsa turvalliseksi" ja voi paremmin keskittyä harjoitusoppilaan erityisongelmiin.
- ehdottoman hyvin
- perustietojen kautta (esim. opetusmenetelmät, ohjelmiston käsittely jne.). Opetusharjoittelu tulee mielekkääksi ja kehittäväksi.
- ohjelmisto, metodit, opetuksen ja oppimisen strategiat käydään yhteisesti keskustellen, soittaen ja demonstroiden läpi eli rakennetaan opettajan työkalupakia, jota opetusharjoittelussa voidaan soveltaa
- ensimmäinen vuosi ainedidaktiikan opinnoissa antaa valmiudet harjoitusoppilaan kohtaamiseen ja yhteistyön onnistumiseen. Seuraavat vuodet ainedidaktiikassa perehdytään oman instrumentin erityisalueisiin, ja -kysymyksiin, ohjelmistoon, tyylisuuntiin jne.
- antamalla perustietoja monelta eri laulamiseen ja laulunopetukseen liittyvältä alueelta
- omalla kohdallani tukee täysin
- jos ainedidaktiikka ja opetusharjoittelu kulkevat rinnan, ne voisivat tukea toisiinsa vielä paremmin. Esimerkiksi opetusharjoittelu 1:n rinnalla voisi jo olla enemmän analyysiä, reflektointia ym.
- ainedidaktiikassa on aikaa käsitellä rauhassa eri metodeja ja purkaa mieltä askarruttavia kysymyksiä. Valitettavasti en pysty pitämään opetusharjoittelua ryhmissä, koska luokkani on niin pieni
- vahvistaa opetusmateriaalin tuntemusta

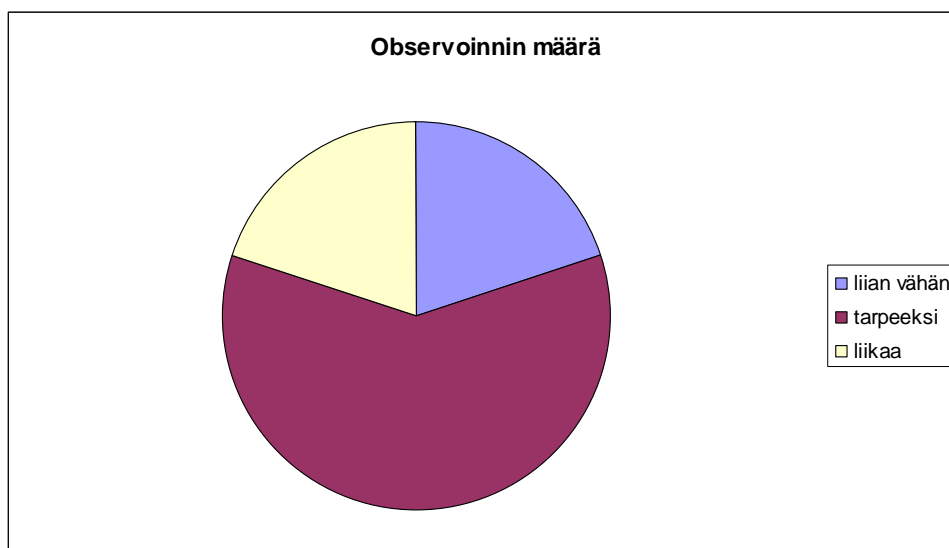
- ne valmistavat hyvin monella tavalla vastaan tuleviin psykologisiin ja pedagogisiin tilanteisiin

Vastauksista voi päätellä, että opettajien mielestä ainedidaktiikkaopinnot tukevat opetusharjoittelua. Samalla niistä näkee erilaisten toteutustapojen kirjon riippuen instrumentista ja opettajasta. Joissakin instrumenteissa sama opettaja opettaa kaikki opintojaksot kun taas joissakin instrumenttiryhmissä on useita eri opettajia.

5.3 Observointi

Observoinnin määrä

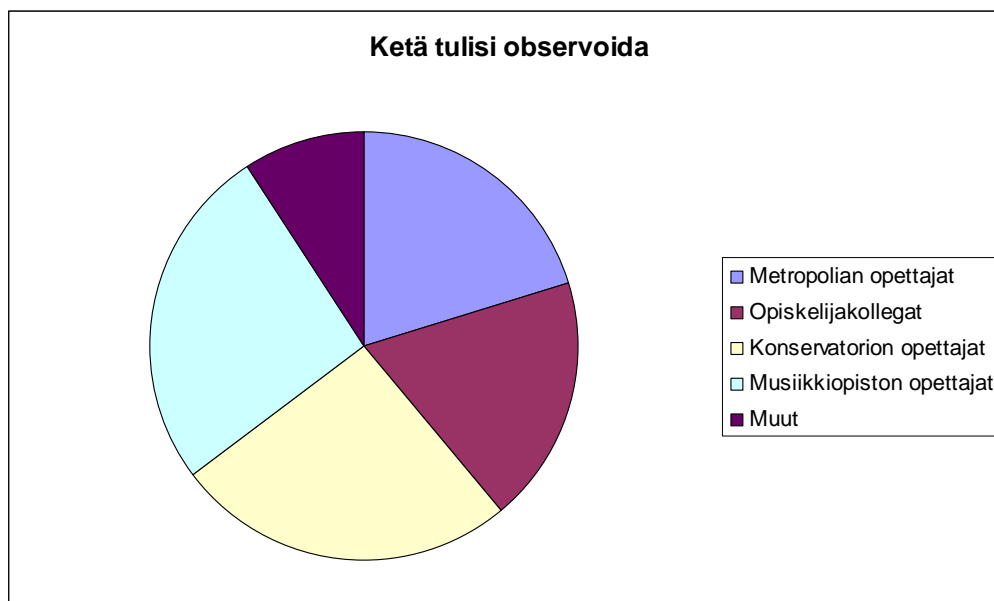
Taulukko 3: Observoinnin määrä suhteessa opetusharjoittelukokonaisuuteen

Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että observointia on tarpeeksi (60 %). Sama määrä vastaajista oli sen kannalla, että observointia on liikaa tai liian vähän (20 + 20 %).

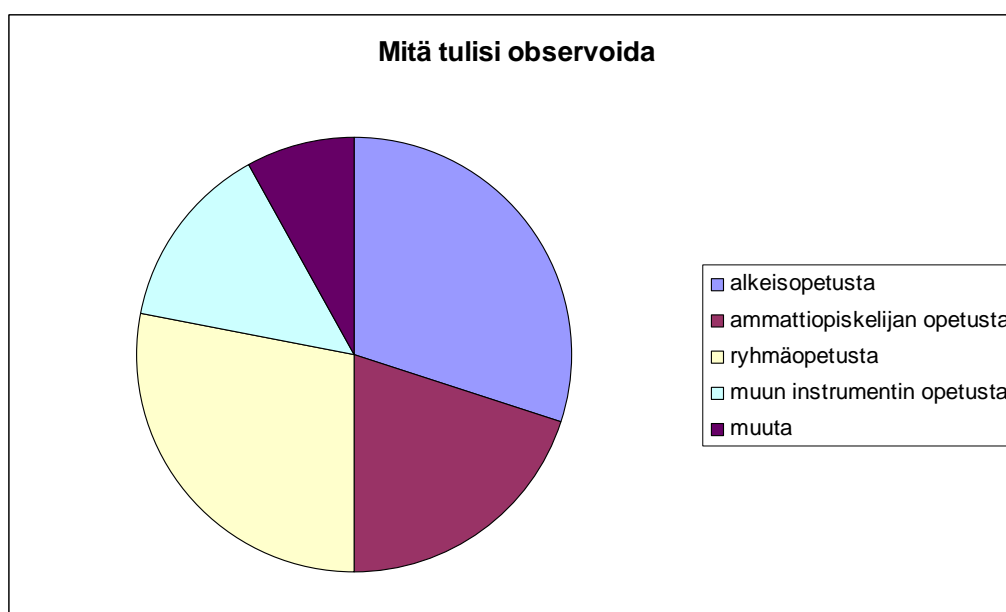
Kysymyksessä siitä, missä observoinnin tulisi tapahtua eli ketä tulisi observoida, vastaajat olivat suhteellisen samaa mieltä.

Taulukko 4: Observoinnin kohteet

Observoinnin tulisi siis tapahtua seuraamalla Metropolian opettajien, opiskelijakollegoiden, konservatorion opettajien tai muun musiikkiopiston opettajien opetusta. Muista tavoista esiin nousivat tutkinnot, Sibelius Akatemian opettajien opetuksen seuraaminen, pop & jazz-opettajien opetuksen seuraaminen, opetusharjoittelijoiden videoitujen tuntien purkaminen ainedidaktiikkatunnilla, mestarikurssit sekä eri instrumenttien opetuksen seuraaminen. Tuloksista esiin nousee perusopetuksen seuraaminen eli konservatorion ja musiikkiopistojen opettajien opetuksen seuraaminen (molempia piti tärkeänä 26 % vastaajista).

Taulukko 5: Observoinnin aihe

Opiskelijan tulisi observoida erilaista opetusta. Monet vastaajista olivat merkinneet observoinnin aiheiksi useita aihealueita. Vastaajien mielestä 30 % observoinnista tulisi olla alkeisopetusta, 28 % ryhmäopetusta, 20 % ammattiopiskelijan opetusta, 14 % muun instrumentin opetusta ja 8 % muuta opetusta. Kohdan muu observointikohteiksi oli mainittu perustaso 1-3:n opetus, musiikkileikkikoulun opetus, eri tasoisten oppilaiden ja erilaisten metodien observointi, harjoittelu, harjoittelun ohjaus, konsertit, kilpailut, mestarikurssit ja tutkinnot.

Observoinnin kautta saatuja kokemuksia puretaan pääsääntöisesti ainedidaktiikassa sekä opetusharjoittelussa keskustellen ja analysoiden. Observoinnin tulisi olla ohjattua ja se pitäisi raportoida esimerkiksi musiikkipedagogiikassa, opetusharjoittelussa, ainedidaktiikassa tai opinnäytetöissä. Observointia puretaan myös videoiteja katsomalla sekä kokoamalla ajatuksia paperille.

5.4. Opetusnäyte

Kysyin kyselyssä kahta asiaa koskien opetusnäytettä. Sitä, mihin opintojaksoon opetusharjoittelun opetusnäyte sisältyy ja mikä on opetusnäytteen sisältö. Kaikilla vastaajista opetusnäyte sisältyy opetusharjoittelu 4:n sisältöön eli opetusnäyte annetaan opetusharjoittelun päätteeksi. Kaksi vastaajaa sisällyttää opetusnäytteen oph 2-4 - opintojaksoihin eli opetusnäyte on niinä vuosina, jolloin opiskelijalla on harjoitusoppilaita. Yhdellä vastanneista opetusharjoittelu 3 sisältää opetusnäytteen yksilöopetuksesta ja opetusharjoittelu 4 opetusnäytteen ryhmäopetuksesta.

Opetusnäytteen sisältö on vastaajien mukaan seuraavanlaista:

- rakenne opettajan pitämästä perustunnista
- toisen oppilaan harjoitusoppitunti, jossa valmistellaan vanhaa ja uutta ohjelmaa
- normaalin tunnin pitäminen
- lyhyt opetustunti
- näyttää instrumentin hallintaperiaatteet ja saada harjoitusoppilas kehittymään näytteen aikana

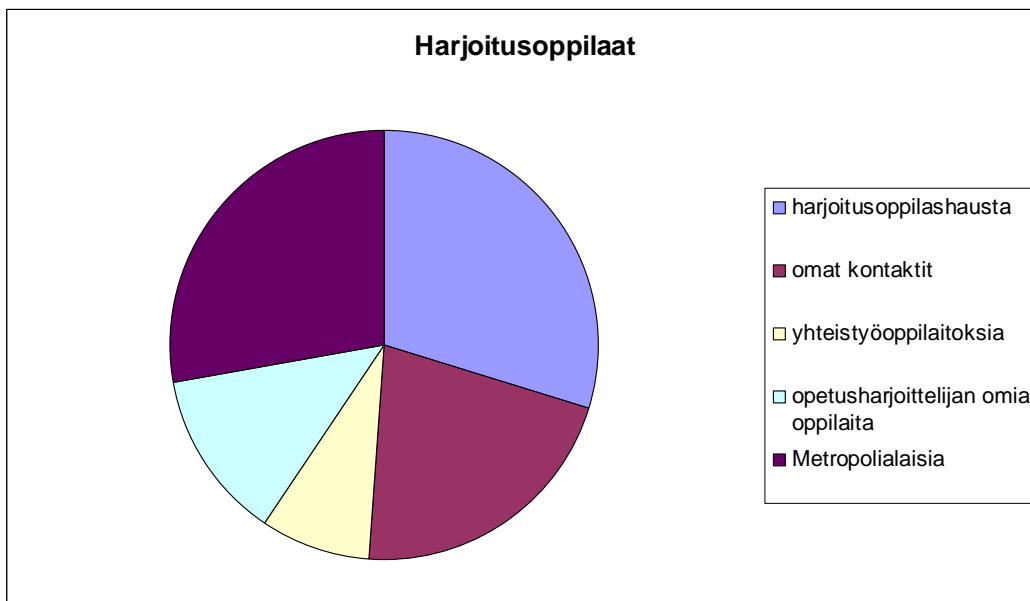
- 30 tai 45 minuutin oppitunti oppilaan tasosta riippuen, opetusharjoittelija saa itse valita
- normaali opetustilanne
- opetusnäyte (20 min.) on normaali tunti, jossa arvioidaan mm. opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta. Lisäksi on metodinen haastattelu, jossa kysytään miten vibrato, spiccato, staccato jne. opetetaan
- en tiedä, ehkä näyttää, mitä kyseisessä tilanteessa osaa ja saada palautetta muiltakin kuin omalta ohjaavalta opettajalta
- 45 min. opetusta, normaali tunti, jonka aikana hengitysharjoituksia, venytyksiä, äänen avausta (=tekniikkaa) ja uuden ja vanhan opetusta
- opetustilanne, jossa oman alan tekninen ja taiteellinen tietotaito testataan. Laulajilla mm. vanhan ja uuden laulun harjoittamisen kautta
- 20 min. opetusta yhden oppilaan kanssa, valmistautuminen, lyhyt oppilaan luonnehdinta (kirjallinen), yksi tai kaksi sävellystä, asteikko ja harjoitukset, arviointi (oma ja lautakunnan)
- looginen jäsentynyt opetusnäyte sisältää alkuverryttelyn jälkeisen ytimekkään teoksen läpikäynnin niin että musiikilliset ja tekniset asiat tulee käsiteltyä intensiivisesti siten, että oppitunnilla tapahtuu oppilaan kehitystä. Lopuksi yhteenveitto.
- näytetunti
- n. 40 minuutin opetustunti vieraan oppilaan kanssa

Opetusnäytteen sisältö vaihtelee jälleen instrumenteittain. Opetusnäytteen pituus vaihtelee, mutta pääosin sen haluttaisiin muistuttavan tavallista soitto- /laulutuntia.

5.5. Harjoitusoppilaat

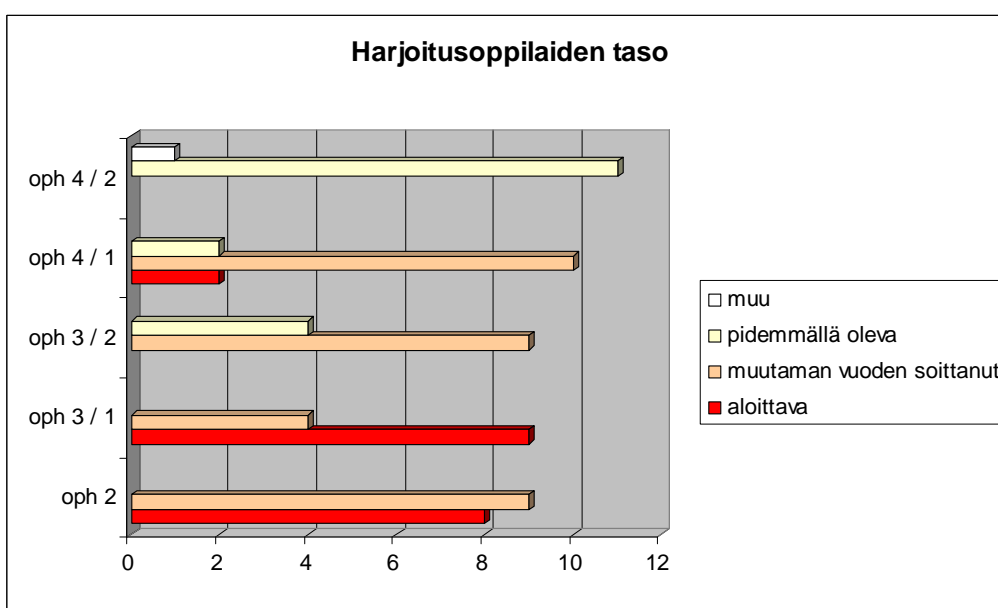
Harjoitusoppilaita on suurimman osan vastanneista mielestä riittävästi. Kolmen vastanneista mielestä harjoitusoppilaita on liian vähän. Seuraava taulukko kertoo, mitä kautta harjoitusoppilaat on saatu opetusharjoittelijoille.

Taulukko 6: Harjoitusoppilaiden tausta

Suurin osa oppilaista tulee siis harjoitusoppilashaun kautta (29 %). Seuraavaksi eniten on Metropolian opiskelijoita tai henkilökuntaa (28 %). 43 % oppilaista tulee vastaajien mukaan muualta kuin harjoitusoppilashaun kautta. 21 % oppilaista tulee opettajien omien kontaktien kautta. Erilaisista musiikkioppilaitoksista tulee 21 % oppilaista - 9 % yhteistyöoppilaitoksista ja 13 % on opetusharjoittelijoiden omia oppilaita. Tämä kertoo myös sen, että monet opiskelijat ovat jo osittain työelämässä opintojensa ohessa.

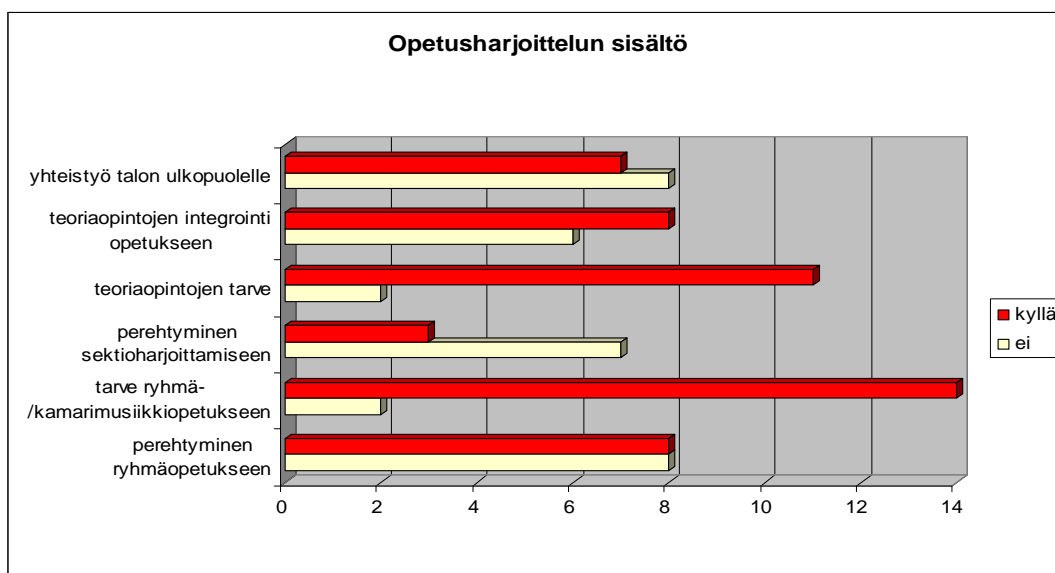
Taulukko 7: Harjoitusoppilaiden taso

Eniten tarvitaan muutaman vuoden soittaneita tai laulaneita oppilaita. Aloittelevia vastausten perusteella tarvitaan hieman enemmän kuin pidemmällä olevia. Vastauksista näkee sen, että opetusharjoittelu 2 ja 3 -opintojaksoissa on pääsääntöisesti aloittavia ja muutaman vuoden soittaneita/laulaneita oppilaita. Opetusharjoittelun loppupuolella oppilaat ovat muutaman vuoden soittaneita/laulaneita tai pidemmällä olevia, mutta toisaalta aloittaviakin voi joidenkin mielestä olla tässä vaiheessa oppilaina. Kohta muu tarkoittaa vastauksissa ryhmää, joita opetusharjoittelu 4 -opintojaksossa ohjataan ainakin vanhan musiikin opetusharjoittelussa.

Kysyin vielä muutamia yksityiskohtaisia asioita opetusharjoittelun sisällöstä.

Taulukko 8: Kysymyksiä opetusharjoittelun sisällöstä

Opetusharjoittelun sisällöistä esille nousee selkeästi sekä ryhmä- että kamarimusiikkiopetuksen tarve osana opetusharjoittelua. Opetusharjoittelussa 50 % vastaajista perehtyy ryhmäopetukseen. Tarve ryhmäopetukseen sekä kamarimusiikin opetukseen on ehdottomasti suurempi kuin tämän hetken käytäntö. Sektioharjoittamiseen orkesterisoitinten opetusharjoittelussa perehdytään kolmen vastaajan opetuksessa. Teoriaopintojen tarve on selkeä ja teoriaopintojen integrointi soiton-/laulunopetukseen toteutuu kahdeksassa tapauksessa. Kuusi vastaajista oli sitä mieltä, että teorian perusasioita ei pysty opettamaan muun opetuksen ohessa.

Talon ulkopuolisten tahojen kanssa yhteistyötä oli tehnyt vastaajista seitsemän - kahdeksan vastasi tähän kielteisesti. Oppilaitoksina vastauksissa mainittiin Espoon musiikkiopisto, Sibelius Akatemia, Juvenalia, Keski-Helsingin musiikkiopisto, Itä-Helsingin musiikkiopisto (IHMO), Käpylän musiikkiopisto, Tampereen konservatorio, Länsi-Helsingin musiikkiopisto ja Kaisaniemen ala-aste.

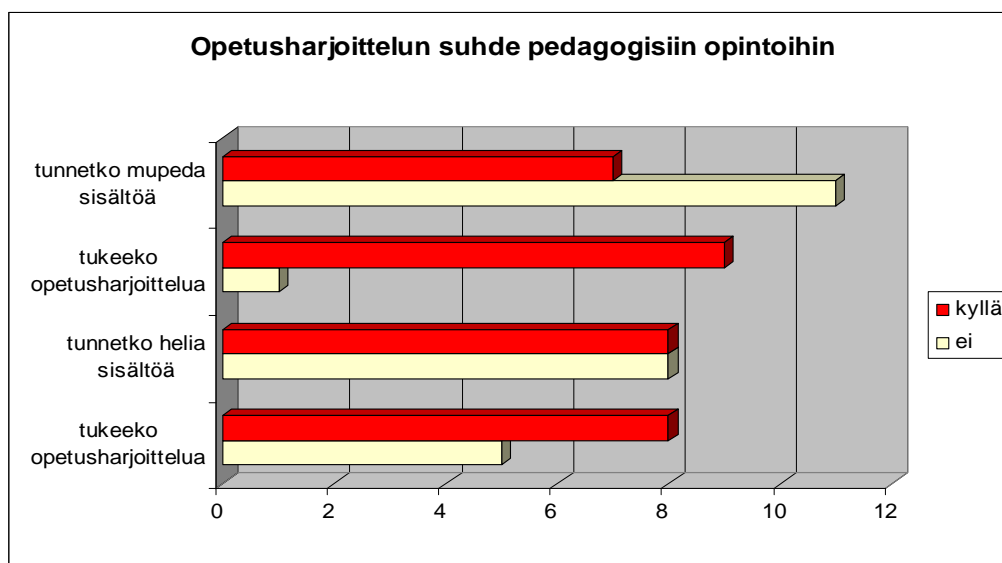
Tässä kohdassa olin kysynyt kehitysideoita vastaajilta. Opetusharjoittelutoimintaan liittyvinä ideoina esiin nousi seuraavaa:

- Musiikkiopisto Avonian yhteistyö on helppoa opettajan ollessa hallituksen jäsen
- Espoon musiikkiopistossa voidaan toteuttaa assistenttikysymys, koska EMO:ssa toteutetaan ns. laajaa oppimäärää, jolloin siellä on myös pitkällä olevia oppilaita
- Opiskelijat voivat osallistua arviointiin, vetää ryhmiä sekä tehdä assistenttityötä
- Suunnitelmissa yhteistyötä Sibelius Akatemian kanssa (esim. vapaa säestys-opetusta ryhmissä)
- Enemmän yhteistyötä Helsingin Konservatorion kanssa, kun samassa talossa olemme
- Hyvät yhteydet Hyvinkään musiikkiopistoon

5.6. Opetusharjoittelun suhde muihin pedagogisiin opintoihin

Tässä kohdassa kysyin ohjaajilta heidän käsitystään opetusharjoittelun suhteesta muihin pedagogisiin opintoihin.

Taulukko 9: Opetusharjoittelun suhde pedagogisiin opintoihin

Kaikki eivät tunteneet musiikkipedagogiikka- tai Helia-opintojen sisältöjä, mutta enemmistö koki pedagogisten aineiden kuitenkin tukevan opetusharjoitteluopintoja. Osa vastanneista oli kyllä sitä mieltä, että opinnot eivät tue opetusharjoittelua. Helia-opintojen koettiin tukevan opetusharjoittelua vähemmän kuin musiikkipedagogiikkaopintojen.

Kyselyn kommentti-osion jätti tyhjäksi 11 vastaajaa. Kommenttiosioissa nousi esille myös opettajakuntaa askarruttavia asioita ja toiveita,

Muiden kommentteja olivat

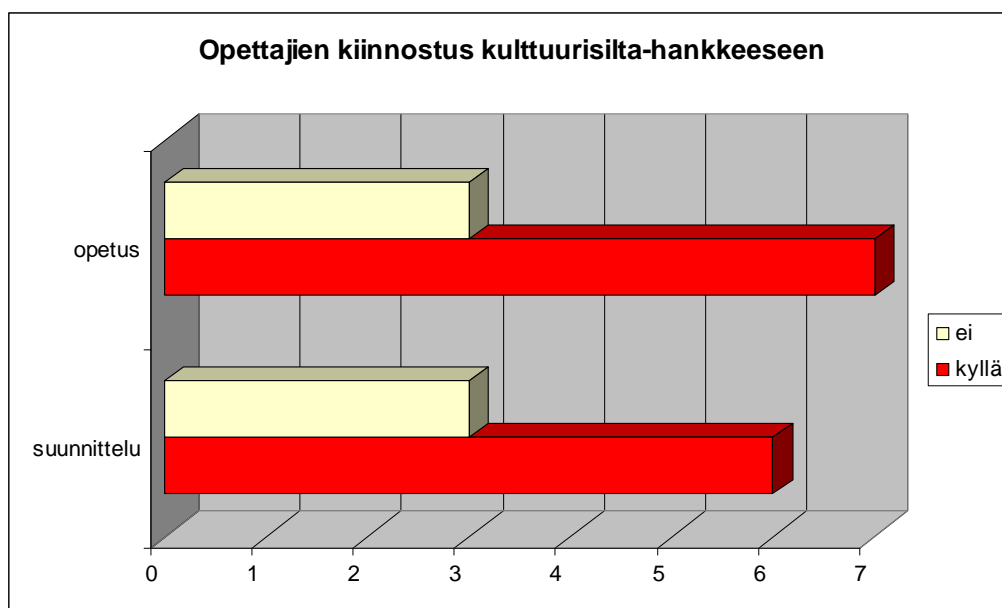
- Helia-opinnot turhauttivat teoreettisuudellaan ja konstruktivismin ylistyksellä. Pedagogiikka ja yksilöohjaus on eri maailma kuin isojen ryhmien ohjaaminen. Aihepiirin pitäisi liittyä musiikkiin.
- Mupe-opinnot eivät ole käytännössä näkyneet opetusharjoittelutyössä. Ideatolla ehkä eli vaikea sanoa. Kurre tms. hanke (yhteinen) toisi esiin eri opintojen annin.
- Kysymykset ovat sellaisia, että niitä käsitellään kaikissa osa-alueissa sekä aine-didaktiikassa että opetusharjoittelussa. Ylipäätään en opeta ainetta kaavamaisesti, vaan kokonaisvaltaisesti, opiskelijan ja harjoitusoppilaan kulloisenkin tarpeen mukaan, kuitenkin kokonaisuus koko ajan mielessä.
- Opettajakokouksissa olen toivonut jo kuusi vuotta, että aikaa varattaisiin yhteistyön kehittämiseen täysin vapaamuotoisena. Kun olemme koolla loistoporukalla, syntyy vaikka mitä. Joka kokouksessa viimeiset 30 minuuttia tulisi varata vapaaseen keskusteluun, siinä syntyvät ideat ja työilmapiiri säilyy positiivisena.

5.7. Kulttuurisiltahanke osana pedagogisia opintoja

Kulttuurisilta on Euroopan aluekehitysrahaston tukeen perustuva Metropolia Ammattikorkeakoulun EU-hanke, jossa musiikin koulutusohjelma kehittää Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien kanssa kulttuuripalvelujen tavoitettavuutta ja vaikuttavuutta. Hankkeen rahoittajaviranomainen on Etelä-Suomen lääninhallitus. Projekti on kolmivuotinen ja sen toteutuksesta vastaa Metropolia yhteistyössä Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien kulttuuri- ja taideorganisaatioiden kanssa. (kulttuurisilta.metropolia.fi)

Musiikin koulutusohjelmassa hanke toteutetaan osana pedagogisia opintoja sekä erilaisia muita projektiopintoja. Opiskelijat ovat mukana hankkeen projekteissa. Luvuvuonna 2009-2010 kaikki ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat mukana jossain osaprojektissa osana opetusharjoittelu 1 -opintojaksoa. Myös opetusharjoittelua ohjaavat opettajat ovat olleet omalla työpanoksellaan mukana osaprojekteissa kuluvana lukuvuotena.

Taulukko 10: Opettajien kiinnostus kulttuurisilta-hankkeeseen

Vastaajista viisi jätti vastaamatta kokonaan Kulttuurisiltaa koskeviin kysymyksiin, osa vedoten siihen, että eivät tiedä hankkeesta tarpeeksi. Kuusi vastanneista halusi olla mukana suunnittelemassa hankkeen piirissä tehtäviä projekteja ja seitsemän vastaajista halusi olla mukana opettamassa projekteissa.

Kyselyssä kysyttiin, mitä opetusharjoitteluun liittyviä taitoja opiskelijat voisivat hankkeen järjestämissä projekteissa saada.

- pedagogisia välineitä ja harjoitusmahdollisuuksia ryhmäopetukseen
- välineitä musiikin alkuopetukseen ryhmissä
- musiikillisten käsitteiden opettamista ryhmissä sekä omilla soittimilla että keuhosoitimilla
- laaja-alaisuutta, sanallisten ohjeiden selkeyttämistä, tuntisuunnitelmien tekoa, ajankäytön hallintaa opetustilanteessa
- kokemuksia taideintegraatiosta

- perustyökaluja yleisökoulutukseen
- perustyökaluja itseilmaisuun
- perustyökaluja toimimiseen pedagogina
- perustyökaluja oman alan kulttuurilaitosten yleistuntemukseen
- ryhmän opetuksen taidot
- ikäihmisten opetukseen liittyvä erikoispiirteet
- ryhmäopetukseen tarvittavia valmiuksia
- muusikkouden kehittäminen, soveltaminen ja välittäminen oman soittimen ja harjoiteltavan ohjelmiston kautta
- vuorovaikutustaitoja
- ryhmässä toimiminen
- eri taiteenalojen kohtaaminen
- musiikin vieminen ulos omasta kopperosta
- musiikkiesitysten soveltaminen hoivakoteihin ja päiväkoteihin
- vuorovaikutustaidot
- monipuolinen työnkuva opettajuudesta
- erilaisia ideoita työpaikkojen etsimiseen
- projektinhallinnan taidot
- ryhmäopetustaitoja
- oppilaiden kohtaaminen ja sosiaaliset taidot

Seuraavat opintojaksot tulivat esiin kysymyksessä siitä, mihin opintojaksoon opettajat näkivät kulttuurisilta-hankkeessa tehtävien projektien sijoittumisen: opetusharjoittelu 1, opetusharjoittelu 2-4, musiikkipedagogiikka 1 ja 2, innovaatioprojekti, vapaasti valittavat opinnot, työharjoittelu. Vastauksissa tuli esiin myös se, että opinnot voitaisiin sijoittaa opetusharjoitteluun opiskelijan vapaan valinnan perusteella.

6. Esimerkkejä opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan toteutuksista

Tätä työtä tehdessäni olen saanut muutamilta vastaajilta heidän instrumenttinsa hyviä käytäntöjä auki kirjoitettuna. Esittelen ne tässä, koska ne ovat hyvää materiaalia kokonaisuuden hahmottamisessa.

6.1. Piano

1. vuosi

Opetusharjoittelu 1

- ihan alku
- pianokoulut
- metodit
- piano-opetuksen "perussolut"
- kuivaharjoittelua
- runsaasti observointia (juonne jatkuu opetusharjoittelussa)

2. vuosi

Ainedidaktiikka 1

- opetusohjelmistoa (2/3-3/3)
- opetusohjelmiston soittamista - oman soiton kautta pureutumista erilaisten musiikillisten ja teknisten ongelmien hahmottamiseen ja erittelyyn
- erityisaiheita
- observointia

3. vuosi

Ainedidaktiikka 2

- opetusohjelmisto jatkuu (3/3-I)
- erityisaiheita, mm. sovittaminen
- observointia

4. vuosi

Ainedidaktiikka 3

- kasvusta ja kehityksestä, reunaehtoja, edistäviä ja lukitsevia tekijöitä
- työnohjauskentän horisontti opettajuuden ongelmakohtiin - loikka tulevaisuuteen
- kohtaamisen psykodynamiikka
- sointi-ilmiöitä teknisinä syy-seuraussuhteina (casejä)
- sointi-ilmiöitä symbolisina ilmiöinä (casejä)
- tekniikkainventaario: liikeradoista koskettimistolla, käden olemuksesta, tekniikkaelementeistä
- tekniikkaworkshopeja - oppilaiden teosten ongelmakohtien analyysin syventämistä

- opetettavan tekstin kronologiaa ja annostelua
- tunnin rakenteesta (elementit ja etenemistavat)
- lautakuntatyöskentelyn problematiikka, ryhädynamiikka (Harjoitustutkintoja)
- arvioinnin ja palautteen problematiikka
- observointia
- lopuksi kirjatentti (Neuhaus: Pianonsoiton taide ja Kurkela: Mielen maisemat ja musiikki - opettaja-oppilasjakso)

KAHTIAJAKO AINEDIDAKTIikka - OPETUSHARJOITTELU

"laboratorio, ei muuttujia, opetettava materiaali, päämäärä" fokuksena = ainedidaktiikka

"elävätilanne, paljon muuttujia, oppilaan tekemisen harjaannuttaminen, oppilas, havaintojen tekeminen" fokuksena = opetusharjoittelu

- ainedidaktiikassa siis näkökulma kauempaa katsova, vapaasta positioista käsin katsominen, vapaa, keskittynyt ja rauhallinen analyysi, harkinta, yksinäisyshorisontin lisääminen
- opetusharjoittelussa taas näkökulma hyvin tilannelähtöinen, toiseutta huomioiva, reaktiivisuus, kurssin korjailu, fleksiibeliys, reflektatio tärkeitä - tilanteen ymmärtämisen ja toimintatapojen lisääminen, itseymmärrys

OPETTAJARAKENNE

OPETUSHARJOITTELU 1 (=sisällöltään ainedidaktiikka)	
opettaja A	
OPETUSHARJOITTELU 2	AINEDIDAKTIikka 1
opettaja A	opettaja B
OPETUSHARJOITTELU 3	AINEDIDAKTIikka 1
opettaja B	opettaja C
OPETUSHARJOITTELU 4	AINEDIDAKTIikka 1
opettaja D	opettaja D

- opiskelijat kulkevat näin neljän didaktiikkaopettajan kautta:
 - o mahdollisuus saada käyttöönsä neljä erilaista pedagogista ajattelutapaa, persoonallisuutta ja kokemusta
 - o suurempi todennäköisyys löytää myös identifikaatiomahdollisuutta erilaisista opettajista
 - o mahdollisuus myös asettaa erilaiset opettajat keskenään peilailuasetelmaan, helpompi ja vapaampi tilanne peilata itseä kun kaksinapaisessa tilanteessa
 - o opettaja kulkee kuitenkin mukana kahden vuoden kaaren, eikä aivan lyhyttä jaksoa, mutta vaihtaa roolia "teorian" opettamisesta käytännön työhön
 - o viimeisenä vuonna yhteinen opettaja integroi ja kokoaa yhteen nämä kaksi lähestymistapaa siirtäen materiaalia ja ymmärrystä toisesta lähestymistavasta toiseen tavoitteena saada opiskelija sisäistämään tämä kaksoishorisontti opettajuudessaan

6.2. Kitara

1. vuosi (OH1)

“Pohjatiedot opettamisesta”

- soittotekniikan perusmekanismit, äänenmuodostus (perustasoilla)
- peruskurssin suoritus (sisältö, arviointi)
- opettajan ja oppilaan vuorovaikutus
- observointi (pakollinen), ohjattua
- ohjelmistopraktikum (soolo- ja kamarimusiikki)

2. vuosi (OH2 + AD1)

1 pedioppilas (kouluikäinen)

- oppitunnin rakenne: ajan- ja tilanteenhallinta
- oppilaan kotiharjoittelu: tavoitteet ja käytännön toteutus
- uuden kappaleen oppimisprosessi
- alkeismetodeihin tutustuminen
- soitonopiskelu sosiaalisena tapahtumana (oppilas-opettaja-vanhemmat-kaverit)
- observointi
- ohjelmistopraktikum (soolo- ja kamarimusiikki)

3.vuosi (OH3 + AD2)

2 pedioppilasta (pieni + kouluikäinen)

- ryhmäopetuksen mahdollisuudet ja haasteet
- musiikin perusteiden opetus soittotunnilla (?)
- mielikuvat soitonopetuksen tukena
- tulkinta, ilmaisu
- kurssisuoritusten ohjeet
- observointi
- ohjelmistopraktikum (soolo- ja kamarimusiikki)

4. vuosi (OH4 + AD3)

2 pedioppilasta (I-tasoinen + ?)

- kitarayhtyeen ohjaus ja ohjelmisto
- sovittaminen: muiden instrumenttien/ei-klassisen ohjelmiston siirtäminen kitaralle
- oppilaan improvisointi ja omat kappaleet
- esiintymistaidot, oppilaskonsertin järjestäminen
- observointi
- ohjelmistopraktikum (soolo- ja kamarimusiikki)

6.3. Oboe

1. vuosi - ainedidaktiikka 1

syksy-alkukevät: opetuksesta yleensä, lasten motorinen ja henkinen kehitys, kirjallisuus mm. Anna Wahlgrenin Lapsikirja

loppukevät: hengittäminen ja sen opettaminen, oboensoiton teknisten erityispiirteiden opettaminen

2. vuosi - ainedidaktiikka 2

soitin ja suukappaleet: oboen rakenne, pikkuvikojen korjaus, huolto, suukappaleiden rakentaminen; niiden eri malleja, oppilaiden suukappaleet ym. yhteisiä "röörikonferensseja"

3. vuosi - ainedidaktiikka 3

oboemusiikki, oboistit

tutustuminen eri aikojen merkittäviin oboisteihin ja mahdollisuuksien mukaan heidän tulkintoihin, äänen muodostukseen, rööriin ym.

tutustutaan oboeohjelmistoon, orkesteri- ja kamarimusiikkikirjallisuuteen, alkeiskirjallisuuteen

oboekoulutus

lopuksi tehdään yhteenveto koko didaktiikasta ja keskustellaan yhteisesti aineeseen liittyvistä asioista

7. Pohdinnat

Seuraavassa pohdintoja ja yhteenvetoa edellä käsitellyistä asioista.

7.1. Opetussuunnitelmatyö

Osaamisperustaisessa opetussuunnitelmassa lähtökohtana on opiskelijan oppimistuloksien määrittely eli mitä opiskelija osaa suoritettuaan opintojakson. Suuremmista osaamiskokonaisuuksista rakentuu koko opetussuunnitelma. Opetussuunnitelmatyön ollessa aluillaan on tärkeää katsoa kokonaisuutta, josta lähdetään liikkeelle. Opettajat ovat keskeisessä asemassa työstämässä opetussuunnitelmaa ja he tarvitsevat työhön tukea sekä ohjeistusta. Osaamisperustainen opetussuunnitelma vaatii erityisesti uutta näkökulmaa, joka kyllä löytyy helposti, kun katsoo vaikkapa opettajien syksyllä 2009 käymää keskustelua opiskelijan tarvitsemista taidoista. Tärkeintä onkin, että työn etenemiselle annetaan selkeä raami ja opettajat ohjeistetaan tarpeeksi hyvin. Opettajakunnan keskustelulle sekä kollegioiden työlle pitää antaa tarvittavasti aikaa. Hyvän lopputuloksen aikaan saamiseksi on tärkeää ottaa huomioon myös opiskelijoiden sekä työelämän näkökulmat.

Opettajien käymässä keskustelussa esiin noussut kompetenssi voisi olla vaikka monipuolinen erikoisosaaja, joka taitaa oman instrumenttinsa hyvin sekä omaa hyvän identiteetin pedagogin tai muusikon työhön. Kompetenssin tulee jakautua sellaisiin osaamiskokonaisuuksiin, jotka kattavat kaikki osaamistavoitteet tutkinnon sisällä. Tässä työssä on loistava mahdollisuus miettiä kokonaisuuksia ”puhtaalta pöydältä” ja rakentaa kokonaisuudet opiskelijan näkökulmasta parhaalla tavalla. Uskoisin, että perusasiat pysyvät samoina, koska tämän hetken opetussuunnitelma on jo tarkkaan rakennettu. Tällä työllä voidaan kuitenkin selkeyttää opiskelijalle sitä, mitä hänelle halutaan opettaa opintojen aikana. Rakenteellisesti voidaan antaa myös tilaa opettajien oman ammattitaidon esiin tuomiselle parhaalla mahdollisella tavalla.

7.2. Harjoituskoulu

Harjoituskoulu on kiinteä osa opetusharjoitteluopintojen järjestämistä. Sen toiminta sisältää useita kehityskohteita. Opettajien ja opetusharjoittelijoiden sitouttaminen itse harjoituskoulun toimintaan on yksi tulevaisuuden haasteista. Tiedonkulun parantaminen helpottaisi sekä opetusharjoittelun toteutusten suunnittelua, asiakkaana olevien harjoitusoppilaiden palvelua ja antaisi myös enemmän mahdollisuuksia eri instrumenttiryhmiä väliseen toimintaan. Tämä vaatisi sekä ohjaavien opettajien että opetusharjoittelijoiden vastuullisempaa toimintaa esimerkiksi tietojen välittämisessä oppilasrekisteriin. Tietojen pitäisi tulla ajoissa ja kaikista muutoksista tulisi ilmoittaa välittömästi. Harjoitusoppilaiden asiakaspalvelua saataisiin tällä tavalla parannettua ja väärin tietojen tai väärinkäsitysten korjailemiseen ei kuluisi niin paljon aikaa.

Muita harjoituskoulun kehittämiskohteita ovat ehdottomasti markkinointisuunnitelman tekeminen ja toteuttaminen, jotta pääsisimme tilanteeseen, jossa harjoitusoppilaat saataisiin kaikille opetusharjoittelun suorittaville opiskelijoille ajoissa. Tähän liittyy myös investointitarve lainasoittimille, koska useasti oppilaan saaminen on kiinni siitä, että emme pysty tarjoamaan soitinta ja hakijalla ei ole mahdollisuutta ostaa soitinta. Harjoituskoulusta voitaisiin kehittää enemmän työelämää muistuttava toimintaympäristö, jossa opetusharjoittelijat tekisivät harjoitteluaan. Se voisi muodostaa oikean kokeellisen työyhteisön, jossa opittaisiin instrumentin opetusharjoittelun ja siihen liittyvien asioiden lisäksi myös muita vastuita, joita opettajan työssä tarvitaan. Tämä tarkoittaa oppilaan asioista huolehtimista, koulun hallintoon liittyvien asioiden hoitamista, kuten oppilastietojen ilmoittaminen ajoissa ja päiväkirjojen palauttaminen. Myös vuorovaikutus opetusharjoittelijaverkostossa toisi lisäarvoa sekä opiskelijoille että harjoitusoppilaille esimerkiksi konserttitoiminnan tai kamarimusiikkitoiminnan merkeissä. Tämä kaikki vaatii myös sitä, että tämä toiminta resursoidaan sekä opintojaksojen sisältöön että ohjaavien opettajien työresursseihin. Asiaa kannattaakin pohtia myös tulevassa opetussuunnitelmatyössä.

Verkostoituminen työelämän kanssa liittyy myös harjoitusoppilastoiminnan kehittämiseen. Se auttaisi erilaisten työmuotojen löytämistä opetusharjoittelun toteuttamistapoihin. Opiskelijan kannalta talon ulkopuolisiin oppilaitoksiin tutustuminen on merkittävää matkalla työelämään. Pääkaupunkiseudulla on myös useita oppilaitok-

sia, jotka antavat mahdollisuuden tutustua erilaisiin toimintamalleihin koskien esimerkiksi ryhmäopetusta ja erilaisia opetusmetodeja. Yhteistyötä on ja yhteistyökumppaneiden sekä toimintamallien saattaminen sekä opettajakunnan että opiskelijoiden tietoon hyödyntäisi kaikkia osapuolia. Tällä tavalla saamme myös opettajiemme tekemän arvokkaan työn näkyvämmäksi. Nämä työelämäyhteydet musiikin koulutusohjelmassa tulisi tuoda avoimesti esille, koska ne ovat yksi merkittävä toimintamalli ammattikorkeakoulukentässä. Verkostossa tehdään yhteistyötä myös muiden opintojaksojen kuin opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan sisällä.

7.3. Opetusharjoittelu ja ainedidaktiikka

Opetusharjoittelu- ja ainedidaktiikkaopintojaksojen sisältökuvaukset ovat laajat ja kyselyn tulokset seuraavat pääosin tämän hetkisen opetussuunnitelman opintojaksojen kuvausta. Kyselystä kävi ilmi se, että toteutustavat vaihtelevat instrumenteittain ja jokainen opettaja tuo opetukseen mukaan omasta opettajuudesta lähtevän ajatus- ja arvomaailman. Pienet ryhmäkoot asettavat oman haasteensa opetuksen järjestämiselle.

Kyselyssä jotkut kokivat esimerkiksi oman opettajaidentiteetin selkiyttämisen toteutuvan huonosti opinnoissa. Asiat, joiden katsottiin toteutuvan huonosti, eivät varmaankaan puutu opintojaksojen sisällöstä - ennemminkin kertovat siitä, kuinka laaja käsitteistö sisältyy näihin opintojaksoihin. Haasteen asettaa kaikkien asioiden läpi käyminen niin, että opiskelija kokee saavansa perustietoa ja kokemusta opetuksen eri osa-alueista. Opintojaksojen kokonaisuutta katsomalla esille voisi nostaa jatkuvan opettajuuden kehittymisen, tavoitteena opettajaidentiteetti ja itsenäisyys, jolla pärjää työelämässä. Polun varrella tulisi pohtia asioita eri näkökulmista (omista ja oppilaan) sekä saada eväät opettajana toimimiseen.

Observoinnin purkamisessa esiin nousee muiden pedagogisten opintojaksojen osuus. Jos observointia raportoitaisiin esimerkiksi musiikkipedagogiikassa, voisiko instrumentin opetusharjoittelun ohjaaja olla siinä osallisena. Käsitykseni mukaan opettajat eivät ole automaattisesti mukana musiikkipedagogiikkaopintojen toteuttamisessa. Tässä voisi olla integroinnin mahdollisuus ainakin joiltakin osin.

Opetusnäytteen yhteydessä esiin nousi myös työnhakuprosesseissa useasti mukana olevan opetusnäytteen rooli. Opetusnäyte voi muistuttaa esimerkiksi työnhaun opetusnäytetilannetta. Tämä toteutuu ainakin jossain instrumentissa, jossa opetusnäytteen oppilas on opetusharjoittelijalle vieras. Työnhakuprosessin harjoittelemisen voisi kyllä liittää opintoihin muussakin yhteydessä kuin opintojakson opetusnäytteen yhteydessä. Musiikkipedagogin työnhakuprosessi voisi olla yksi osa-alue, joka olisi mukana ihan omana elementtinään - vaikka sitten opetusharjoittelun aikana ennen opintojakson loppusuoritusta. Tästä olisi varmasti opiskelijalle hyötyä työelämään siirryttäessä.

Onko opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan sisältöjä tarpeen purkaa vuosisuoritusten mukaan vai voitaisiinko kuvauksesta tehdä koko opintojaksokaarta kuvaava kokonaisuus? Jokaisen käytännön toteutustapa kun eroaa toisistaan hieman ja instrumentitkin asettavat sisällölle erilaisia lähtökohtia. Opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan toteutustavoista näkyi, että joillakin instrumenteilla opiskelijaa opettaa useampi opettaja. Tämä antaa laajemman näkökulman opiskelijalle, joka saa näin mahdollisuuden muodostaa oman näkemyksensä asioista. Monilla opettajilla on varmaankin samansuuntaisia käytänteitä ja niiden auki kirjoittamisesta olisi varmasti hyötyä tulevassa opetussuunnitelmatyössä. Kyselyssä tulleet erilaiset käytänteet on hyvä tuoda avoimesti esille, jotta niitä voi halutessaan kokeilla omassa opetuksessa tai saada aikaan hyvän yhteistyön kollegan kanssa.

Ryhmäopetus tuli esille useassa kohtaa ja se on myös työelämässä tämän päivän haaste. Myös ammattikorkeakoulun opetusharjoittelun tulisi vastata tähän tarpeeseen ja asia tulisi kirjata opetuksen osaamistavoitteisiin. Toteutustapoja tähänkin on jo olemassa ja niitä voidaan varmasti tulevaisuudessa kehittää. Tähän kiinteästi liittyy myös kamarimusiikin ohjauksen pedagogiikka, joka voisi olla osa opetusharjoitteluopintoja. Tämäkin on monen ammattiin astuvan opiskelijan kohtaama asia. Verkostoituminen yhteisön sisällä sekä suhteessa työelämään on hyvässä vauhdissa ja sen todentaminen sekä näkyväksi tekeminen tuo varmasti mukanaan myös uusia kontakteja. Uusia toteutustapoja ja ideoita syntyy koko ajan ja niiden käyttöön ottamiselle pitäisi luoda edellytyksiä, jotta pysymme kiinni työelämän asettamissa haasteissa ja takaamme meiltä valmistuville hyvät lähtökohdat työuralle.

Opetusharjoittelu -opintojaksojen kuvauksissa ei oltu nostettu esille oman instrumentin taitojen hallintaa. Opettajien käymissä keskusteluissa osaamistavoitteista esille nousivat vahvasti muusikkous, taiteilijuus ja pitkälle viety instrumentin hallinta. Nämä asiat voisi tuoda esille myös opetusharjoittelun sisällöissä, koska hyvä opettaja esiintyy ja soittaa/laulaa tunnilla hyvällä kvaliteetilla ollakseen innoittajana oppilaalleen. Onko tämä asia sitten ollut niin itsestään selvä, että sitä ei ole kirjattu sisältökuvauksiin? Jos katsotaan pedagogisten opintojen osuutta koko tutkinnosta, ei voida kiistää sitä, että sen osuus ei dominoi tutkintoa. Mutta silti tähänkin osaan voitaisiin tuoda näkyvänä muusikkous samoin kuin jos ajatellaan, että hyvä instrumentalisti tarvitsee taiteellisessa työssä pedagogin taitoja, esimerkiksi orkesterissa, ensemblessa, näyttämöllä tai kamarimusiikkikokoonpanossa.

Kulttuurisilta -hanke on sinänsä vastannut moniin opetusharjoittelun sisällöissä olleisiin asioihin ja antanut lisää mahdollisuuksia päästä toteuttamaan esimerkiksi ryhmän ohjaamista. Opiskelijat saavat hankkeen projekteista arvokkaita kokemuksia, jotka varmasti ovat sovellettavissa myös omaan opetustyöhön. Tällaisen hankkeen liikkuminen eri opintojaksojen pinnalla on haastavaa ja moni katsoo, että se on hyödyllistä, mutta ei minun opintojaksossani. Joustavuuden aikaan saaminen onkin vaikeaa, mutta hyvän lopputuloksen kannalta tärkeää. Kaikkien päämäärä on kuitenkin yhteinen - opiskelijan osaamisen kartuttaminen. Hanke antaa ensisijaisesti työvoimaa sellaisten toimintamallien rakentamiseen, joihin resurssien saaminen opettajan työajasta on mahdotonta. Tällä toiminnalla saadaan lisäksi musiikin koulutusohjelmalle uusia yhteistyökumppaneita tuleviksi vuosiksi

Opintojen suunnittelu yhdessä on haasteellista yhteisen ajan puuttumisen takia. Asia tuli kyselyssäkin esille ja toivottavasti tähän tarpeeseen osataan vastata opettajien toivomalla tavalla. Itse näen, että opetusharjoittelusta ja ainedidaktiikasta ei ole ollut aikaa keskustella vapaasti niin, että esimerkiksi tässä kyselyssä käsitellyjä asioita olisi ehditty pohtia. Toinen kysymys on opetusharjoittelua ja ainedidaktiikkaa ohjaavien opettajien paikalle saaminen samaan aikaan. Tällaisia kokousyrityksiä on viime vuosien aikana ollut muutamia, mutta niiden anti on jäänyt kapeaksi ja aika on kulunut akuuttien asioiden käsittelyyn. Tarve olisi myös koko pedagogisten opintojen kokonaisuuden (opetusharjoittelun ja ainedidaktiikan lisäksi musiikkipedagogiikka, minä oppijana sekä Helia-opinnot) tarkastelulle niin, että yhtymäkohdat eri opintojaksojen toteutuksessa voitaisiin löytää ja niitä voitaisiin hyödyntää opiskeli-

jan parhaaksi. Ehkäpä opetussuunnitelmatyön ohessa myös näille asioille löytyy aikaa.

7.4. Lopuksi

Osaamisperustaista opetussuunnitelmaa tehtäessä on hyvä pohtia sisältöjen lisäksi opintojen kuormittavuutta. On hyvä katsoa opetusharjoittelu- ja ainedidaktiikka-opintojaksojen opintopistemäärää ja miettiä, millaisiksi kokonaisuuksiksi se osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan on järkevää laittaa. Kyselyn perusteella alkaa hahmottua osaamiskokonaisuuksia, jotka voisivat olla esimerkiksi

- opetuksen lähtökohdat, metodit ja ohjelmisto
- oppilas ja opettaja
- erilaiset oppijat ja oppimisympäristöt
- arviointi ja pedagogi/muusikkoidentiteetti.

Nämä kokonaisuudet pitäisivät sisällään alkeisopetuksen näkökulmat, opettamisen sisällöt ja työvälineet, opettajuuden kehittymisen ja itsenäisenä pedagogina toimimisen. Voisivatko ehkä nämä tai vastaavan kaltaiset kokonaisuudet sisältää sekä opetusharjoittelun että ainedidaktiikan nykyiset sisällöt. Tällä tavalla opiskelijalle saataisiin tuotua esille ne asiat, jotka tulisi osata opintojen päätteeksi. Suuremmat kokonaisuudet antaisivat tilaa sekä opettajien omille toteutustavoille että opiskelijan oman kiinnostuksen kohteille. Opiskelijalla olisi mahdollisuus löytää oma henkilökohtainen pedagoginen identiteettinsä samalla saaden laajat tiedot pedagogina toimimisesta.

Työelämäyhteydet ovat ammattikorkeakouluissa luonteva osa toimintaa. Opetusharjoittelun puitteissa saadut yhteydet olisi tärkeää tehdä näkyviksi ja saattaa kaikkien käyttöön. Metropolialue antaa paljon mahdollisuuksia yhteistyökontaktien rakentamiselle, mutta on myös järkevää katsoa lähelle ja rakentaa uusia sekä vahvistaa vanhoja hyviä toimintatapoja myös lähellä olevien oppilaitosten kanssa. Musiikkikoulutuksen jatkumo kun on olemassa Ruoholahdessa samojen seinien sisäpuolella. Onko nämä mahdollisuudet hyödynnetty tarpeeksi hyvin? Yhteistyökumppanin löytyminen läheltä on sekä opiskelijan että opettajankin etu tänä kiireisenä aikana, jolloin tekemistä on paljon ja aikaa niukalti. Kaikki työelämäkontaktit koituvat joka

tapauksessa opiskelijan hyväksi laajentaen elinpiiriä ja näkökulmaa tulevaan työelämään.

Metropolia Ammattikorkeakoululla on ollut hyvät mahdollisuudet olla mukana myös kansainvälisesti pedagogisten opintojen suunnittelussa ja olemme varmasti myös sellaisessa asemassa, että muualla seurataan, mihin me olemme menossa. Osaa misperustaisen opetussuunnitelmatyön haasteet liittyvät varmasti siihen, että pys- tymme katsomaan koko tutkinnon sisältämää osaamista ja rakentamaan kokonai- suutta niin, että eri osa-alueet "verkostoituvat" tutkinnon sisällä. Opiskelijalle pitää saada näkyviin se, mitä hän osaa opiskeltuaan tutkinnon. Tärkeää on myös esittää asiat niin, että opiskelija ymmärtää kouluttautuvansa kokonaisvaltaisesti muusikoksi tai pedagogiksi kaiken tarjonnan summana. Opetuksen suunnittelun ja toteutuksen tulee lähteä opiskelijan tarpeesta, yhteisön ammattitaidosta sekä yhteisestä pää- määrästä - avoimesti ja ilman turhan hierarkian rakentamista. Opiskelijalle tulee an- taa mahdollisuus muodostaa oma tie, oma identiteetti ja oma tulevaisuus.

Lähteet

Metropolia Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmatyön ohjeet 28.9.2009

Metropolia Ammattikorkeakoulu, Osaamisperustaisuus OPSeissa, Leila Lintula,
1.10.2009

Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys, 2009

Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu, Ammattikorkeakoulujen osallistuminen eurooppalaiseen korkeakoulutusalueeseen, Ammattikorkeakoulututkintojen suorittaneiden yleiset kompetenssit, 2006

Liite 1 Kompetenssikeskustelun pohjaa

Liite 2 Metropolia Ammattikorkeakoulun harjoitusoppilashakulomake

Liite 3 Kysely opetusharjoittelua ohjaaville opettajille

Liite 1 KOMPETENSSIKESKUSTELUN POHJAA

Koonti Lahden ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmien päivästä 19.8.2009.

1. Ideaali opiskelija
 - yleistiedot musiikista, yleissivistys, nuotinlukutaito, osaa jäsenellä kuulemaansa/soittamaansa
 - osaa kehittää itseään, ymmärtää kehittämishaasteet, pystyy harjoittelemaan itsenäisesti
 - itsetuntemus löytänyt oman taiteellisen minänsä/ammattillisen itsensä
 - verkostoitumistaito, suhdetoimintataito, osaa myydä osaamistaan, aktiivisuus
 - työelämän tuntemus
 - osaaminen/ammattitaito, osaa ratkaista teknisiä haasteita, selkeä opetusmetodi, on pääinstrumentti
 - monipuolisuus, ammattitaito, ammatillinen laajakatseisuus
 - yhdistelytaito, tyyllilajit
 - yhteistyökyky
 - omatoimisuus, oma-aloitteisuus
 - oikea työnteen asenne
 - kyseenalaistamisen taito
 - intohimo musiikkiin

2. Työtehtävät
 - jatko-opinnot
 - opettaja:perustaso
 - muusikko: freelancer, kuorolaulaja, musiikkiteatteri, orkesteri, säestäjä
 - hallinto (edellyttää lisäkoulutusta)
 - yrittäjä
 - monipuolisuus, menee minne tahtoo
 - löytää oman uuden paikkansa

3. Minkälaista osaamista toivotaan jaettavan/karttuvan
 - musiikillinen osaaminen ei ole muuttunut, ympäristö on muuttunut
 - laaja-alainen pääaineen koulutus: ohjelmisto, kielet, fonetiikka, kamarimusiikki, näyttämötyöskentely, myös orkesterin kanssa
 - tekniikka ensin, taitelijuus sitten
 - hyvä taito kaikessa
 - substanssiosaaminen (instrumentinhallinta, opettaminen) kaikessa rauhasa, riittävästi harjoitteluaikaa
 - omaa sanottavaa, avarakatseisuus
 - yhteistyötaitoa
 - harjoittelutaito, itsereflektio
 - itsensä markkinointi, aktiivisuus
 - laaja-alaista osaamista: myös hallinnolliset tehtävät

4. Mistä tunnistaa opiskelijan osaamisen
 - tunnistaminen edellyttää pitkää vuorovaikutussuhdetta opettajan ja opiskelijan välillä
 - liittyy sivistykseen, kysymys on lähes elämänmuutoksesta: opiskelija ottaa itse vastuun

- kykenee itsenäiseen työskentelyyn, ohjeistuksen tarve vähenee
 - vaistonvaraisuus, ennakointi, reagoitokyky
 - pärjää aidossa työympäristössä
 - asenne, verkostoitumistaidot
5. Minkälaisiin pienempiin kokonaisuuksiin osaamista voi eritellä
- instrumentti- ja muut musiikilliset taidot, oman toiminnan arviointi, suunnittelu, vuorovaikutustaidot, lukutaito-äänenkäyttö-puhtaus, ryhmänhallinta, reaktiokyky, näyttelijäntyö
 - omaksumistaidot, realismi
6. Miten toivot kompetenssien pohdintaa jatkettavan
- pitää miettiä, mitä kaikkea tarvitaan opintoihin ja miten paljon, projektiopiminen otettava huomioon
 - työajalla
 - kollegioittain, työryhmissä, tiimeissä
 - yhteistyössä
 - laajemmin, kansainvälisesti
 - jatkokoulutusväylien huomioiminen
7. Ajatuksia tässä tehtävässä
- mielenkiintoista, kaivataan laajempaa keskustelua, hyvä pohtia, herätti paljon keskustelua
 - toivottavasti tämä vaikuttaa johonkin!

Liite 2 HAKEMUS HARJOITUSOPPILAAKSI

HAKUAIKA 18.5.-20.8.2009

METROPOLIA AMMATTI KORKEAKOULU
 MUSIIKIN KOULUTUSOHJELMA (Ruoholahdentori 6)
 PL 4043, 00079 METROPOLIA

HAKIJAN HENKILÖTIEDOT		
Sukunimi ja etunimet	Henkilötunnus	Ikä
Lähiosoite	Kotikunta	Asuinkunta
Postinumero ja -toimipaikka	Kansalaisuus	Äidinkieli
Puhelinnumero	Sähköposti	
HUOLTAJAN HENKILÖTIEDOT (jos hakija on alle 18 v.)		
Huoltajan sukunimi ja etunimet	Huoltajan henkilötunnus (laskutustietoja varten)	
Osoite, ellei sama kuin oppilaan		
Puhelinnumero päivisin	Sähköposti	

- olen ollut harjoitusoppilaana lukuvuonna 2008-2009, opettajan nimi _____
- olen läsnä olevana opiskelijana Metropoliaassa lukuvuonna 2009-2010, opiskelijatunnus _____

INSTRUMENTTI/ INSTRUMENTIT, JOHON HAKEE
--

AIKAISEMMAT SUORITUKSET MUSIIKKIHARRASTUKSISSA

	Suoritus	Oppilaitos
Instrumentti 1		
Instrumentti 2		
Teoria		
Säveltapailu		

- Olen kiinnostunut mahdollisuudesta osallistua musiikin teorian ja säveltapailun opintoihin.

VAPAAMUOTOINEN KUVAUS AIKAISEMMASTA TOIMINNASTA MUSIIKIN PARISSA Käytä tarvittaessa liitettä
--

TULLESSANI HYVÄKSYTYKSI HARJOITUSOPPILAAKSI, SITOUHDUN MAKSAMAAN LUKUKAUSIMAKSUN 185 €
 (+ UUSILTA OPPILAILTA KIRJAAMISMAKSU 5€)

_____ / _____ 2009

Paikka _____

Allekirjoitus ja nimen selvennys (alle 18-vuotiaalta huoltajan)

Palauta lomake allekirjoitettuna Ruoholahdessa vahtimestarille, toimistoon (2 krs.) tai postita yllä olevaan osoitteeseen.

OPETUSHARJOITTELUN JA AINEDIDAKTIIKAN KESTO JA TOTEUTUS

	* lyhyt/liian vähän	* sopiva	*liikaa/liian pitkä
Opetusharjoittelun kesto			
Ainedidaktiikan kesto			
Saako opetusharjoittelusta opintopisteitä			
Saako ainedidaktiikasta opintopisteitä			
Saako opiskelija ohjausta			

Paljonko opetusharjoittelusta saa opintopisteitä?

OPH1_____

OPH2_____

OPH3_____

OPH4_____

Paljonko ainedidaktiikasta saa opintopisteitä?

AD1_____

AD2_____

AD3_____

Miten ainedidaktiikkaopinnot toteutetaan? (ympyröi vastaus)

- omana opintojaksona
- osana opetusharjoittelu- opintojaksoa
- osana jotain muuta opintojaksoa, mitä_____
- muulla tavalla, miten_____
- onko ryhmässä useiden eri instrumenttien opiskelijoita *kyllä * ei
Jos vastasit kyllä, mitä_____
- onko ryhmässä useiden eri vuosikurssien opiskelijoita *kyllä * ei

Miten ainedidaktiikkaopinnot tukevat opetusharjoittelua?

OBSERVOINTI

	liian vähän	tarpeeksi	liikaa
Observoinnin määrä, onko sitä			

Missä kohdassa opintoja observointi tapahtuu? (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

* 1.vuosi * 2.vuosi * 3. vuosi * 4.vuosi * 4,5.vuosi

Missä observoinnin tulisi mielestäsi tapahtua? (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

- seuraamalla Metropolian opettajien opetusta
- seuraamalla opiskelijakollegan opetusta
- seuraamalla konservatorion opettajien opetusta
- seuraamalla muun musiikkiopiston opettajien opetusta
- muuten, miten _____

Mitä opiskelijan tulisi observoida? (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

- alkeisopetusta
- ammattiopiskelijoiden opetusta
- ryhmäopetusta
- muun kuin oman instrumentin opetusta
- muuta, mitä _____

Miten observoinnin kautta saatuja kokemuksia puretaan / miten niitä tulisi purkaa?

OPETUSNÄYTE

Mihin opetusharjoittelun opintojaksoon opetusnäyte sisältyy? * oph1 * oph2 * oph3
 * oph4
 (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

Mikä on opetusnäytteen sisältö?

HARJOITUSOPPILAAT

Onko harjoitusoppilaita opetusharjoittelussa (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

* liian vähän

* riittävästi

* liikaa

Ovatko harjoitusoppilaat (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

- harjoitusoppilashaun kautta tulleita
- omien kontaktien kautta hankittuja
- muiden musiikkiopistojen oppilaita, joita opetusharjoittelija käy opettamassa assistenttityönä
- opetusharjoittelijan omia oppilaita muista musiikkikouluista
- Metropolian opiskelijoita / henkilökuntaa
- muuta, mitä

Minkä tasoisia harjoitusoppilaiden tulisi olla

		* aloittava	* muutaman vuoden soittanut	* pidemmällä oleva
opetusharjoittelu 2				
opetusharjoittelu 3	1. oppilas			
	2. oppilas			
opetusharjoittelu 4	1. oppilas			
	2. oppilas			

	* kyllä	* ei
Perehdytäänkö opetusharjoittelussa ryhmäopetukseen?		
Onko ryhmäopetuksen /kamarimusiikkiopetuksen ohjaukselle tarvetta?		
Perehdytäänkö orkesterisoitinten opetusharjoittelussa sektioharjoittamiseen ?		
Tarvitsevatko harjoitusoppilaat musiikin teoriaopintoja?		
Pystytäänkö musiikinteorian perusasiat opettamaan soitonopetuksen ohessa?		
Oletko tehnyt opetusharjoitteluyhteistyötä talon ulkopuolisten oppilaitosten kanssa		

Jos olet tehnyt yhteistyötä, niin kenen kanssa

- o muu musiikkioppilaitos, mikä _____
- o muu musiikkikoulu, mikä _____
- o peruskoulu, mikä _____
- o muu taho, mikä _____

Kehitysideoita (esim. musiikkioppilaitos, johon sinulla on hyvät yhteydet)

OPETUSHARJOITTELUN SUHDEN MUIHIN PEDAGOGISIIN OPINTOIHIN

	* kyllä	* ei
Tunnetko musiikkipedagogiikka 1 ja 2 - opintojaksojen sisältöä?		
Tukevatko musiikkipedagogiikkaopinnot opetusharjoitteluopintoja		
Tunnetko Helia-opintojen sisältöjä		
Tukevatko Helia-opinnot opetusharjoitteluopintoja?		

Kommentteja _____

MITEN NÄET KULTTUURISILTAHANKKEEN MUKANAAN TUOMAT MAHDOLLI SUUDET OSANA PEDAGOGISIA OPINTOJA?

Mitä opetusharjoitteluun liittyviä taitoja opiskelijat voisivat kulttuurisillan järjestämissä projekteissa saada?

Mihin opintojaksoon opinnot voisi sisällyttää? _____

Haluatko olla mukana kulttuurisiltahankkeen suunnittelutyössä? (ympyröi vaihtoehto/-ehdot)

*kyllä *ei

Haluatko olla mukana opettamassa/ohjaamassa kulttuurisiltahankkeen projekteissa?

*kyllä *ei

Palauta kysely Sanna Syrjäselle (toimisto 2 krs.). Vastaukset käsitellään luottamuksellisina.